

Iterativni Process

Prva celina podrazumeva **istraživanje forme (form-finding) svodova** primenom Trust Network Analysis (TNA) metode, samo u sklopu jedne faze, i to u okviru digitalnog okruženja. Proces traženja ravnotežnog oblika svodne konstrukcije simulira se upotrebom digitalnog modela u vidu složene, diskretne mreže sastavljene od štapova.

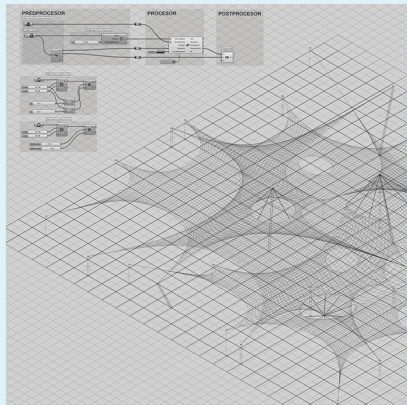
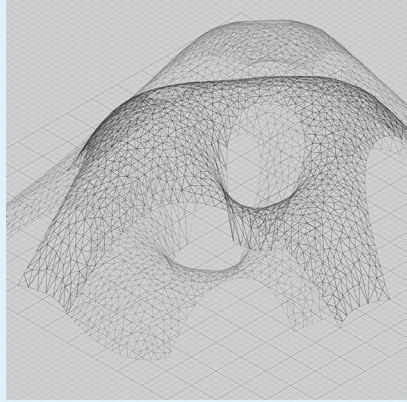
Druge celina podrazumeva **istraživanje forme (form-finding) membrana** u dve faze. Dok se u prvoj fazi, proces traženja ravnotežnog oblika mehanički prednapregnute membranske strukture simulira upotrebom analognog modela/makete od rastegljivog tekstila, ujednačenim zatezanjem tkanine preko prethodno postavljenih oslonaca zarad postizanja ujednačenog prednapretnja u njenoj površi, u drugoj fazi se isti taj proces simulira upotrebom digitalnog modela u vidu diskretne mreže sastavljene od elastičnih štapova.

Treća celina podrazumeva **istraživanje forme (form-finding) ljuski** takođe u dve faze, primenom koncepta obrnutog visećeg modela. Dok se u prvoj fazi, proces traženja ravnotežnog oblika ljuske simulira upotrebom obrnutog visećeg analognog modela/makete u vidu mreže sastavljene od nizova lančanica, u drugoj fazi se isti taj proces simulira upotrebom obrnutog visećeg digitalnog modela, i to u vidu mreže sastavljene od štapova. Uvođena mreža kvadratne topologije formirana je korišćenjem spojalica/pravih (trankh) linjskih elemenata shodno analognoj/digitalnoj metodi, respektivno.

Vault Structures Form-Finding

Digitalne metode generisanja forme svodova

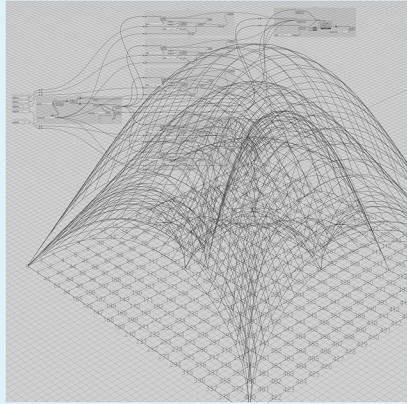
Simulacija procesa traženja ravnotežnog oblika svodne konstrukcije upotrebom digitalnog modela u vidu diskretne mreže od štapova



Shell Structures Form-Finding

Digitalne metode generisanja forme ljuski

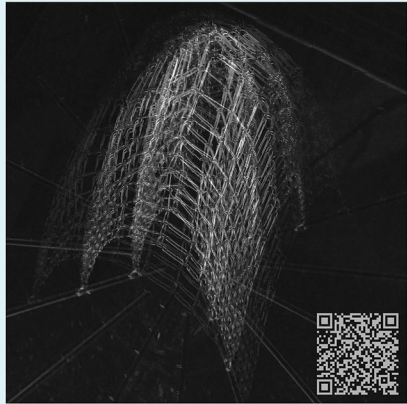
Simulacija procesa traženja ravnotežnog oblika krute prostorne strukture upotrebom obrnutog visećeg digitalnog modela u vidu mreže



Shell Structures Form-Finding

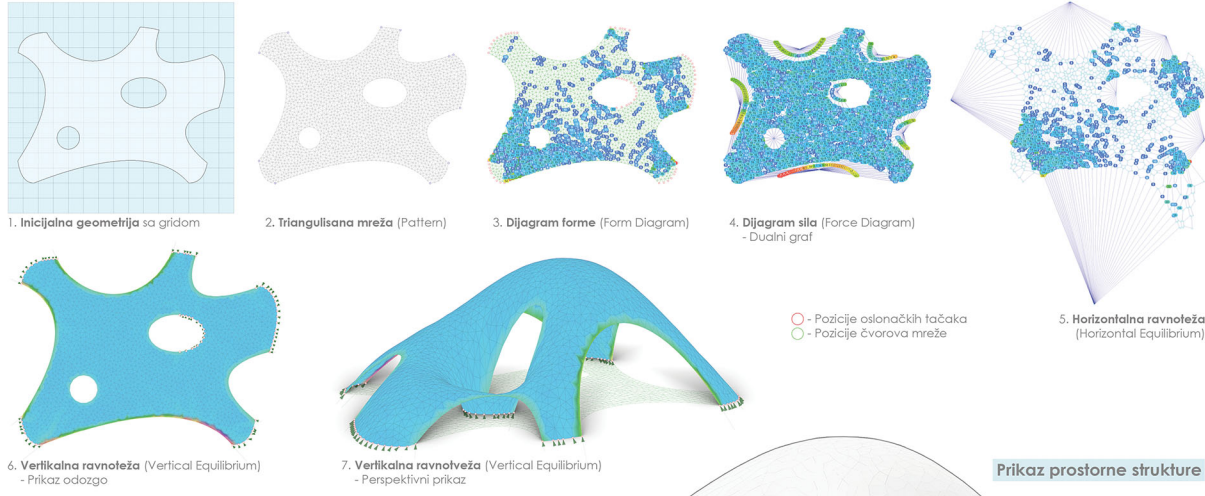
Analogne metode generisanja forme ljuski

Simulacija procesa traženja ravnotežnog oblika krute prostorne strukture upotrebom obrnutog visećeg analognog modela u vidu mreže



Istraživački rad u oblasti parametarskog generativnog dizajna (eksperiment)

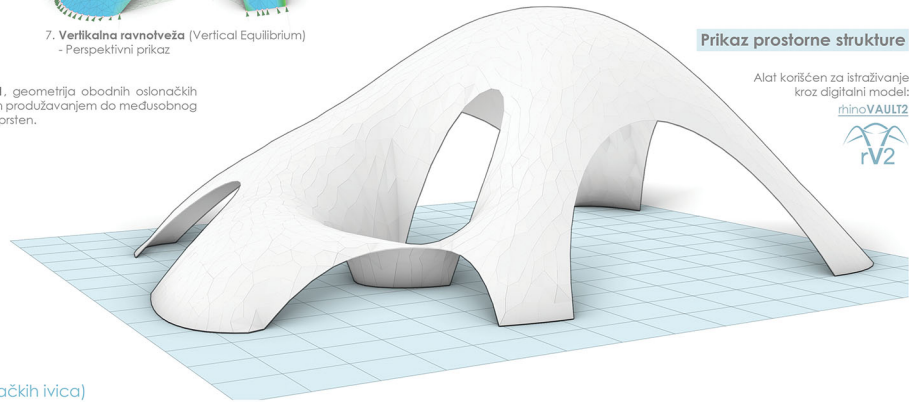
Interaktivni postupak iznalaženja forme viđen, u svetlu teme ovogodišnjeg Salona arhitekture, kao svojevrsni dijaloz strukture u nastanku i njenog tvorca



U slučaju, ovde prikazanog, **varijantno rešenje 1**, geometrija obodnih oslončkih ivica je oblikovana tako da se njihovim zamšljenim produžavanjem do međusobnog dodira obrazuje kontinualni, konveksno zakrivljeni prsten.

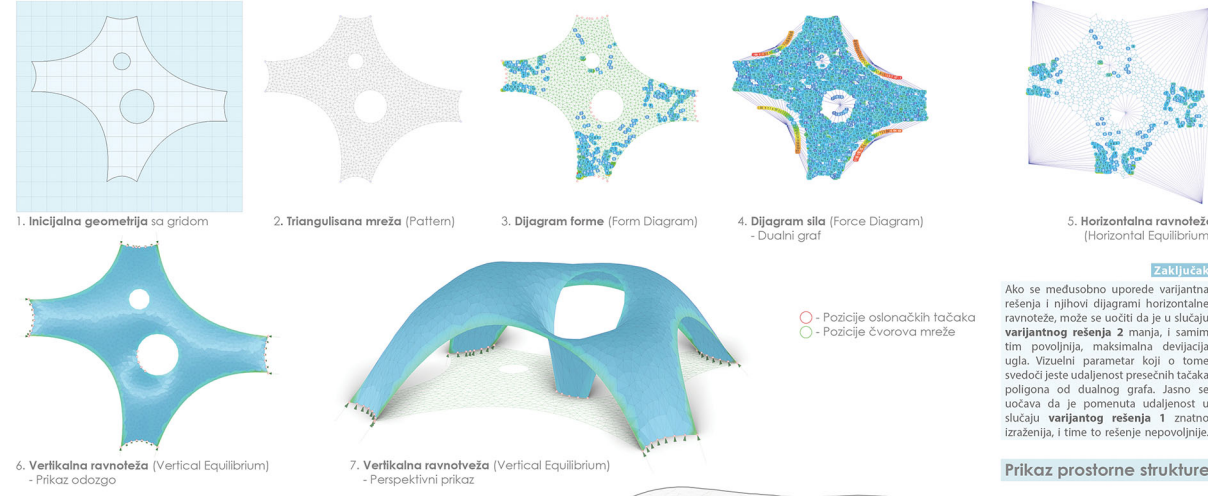
Na taj način, struktura svoda ne menja svoju zakrivljenost približavajući se osloncima, već ostaje u granicama vrednosti **pozitivne gausove krivine**. U konkretnom primeru to se pokazalo kao oblikovno prihvatljivije rešenje koje poljuje globalnu geometriju svoda, tako što ne inicira eventualne lomove duž njegove površine i time ni ne unosi dodatna napretnja u strukturu, obezbeđujući prihvatljive trajektorije napona.

Varijantno rešenje 1
Broj oslončkih tačaka: **ukupno 67**
(u realnosti posmatrano kao **6 oslončkih ivica**)



Prikaz prostorne strukture

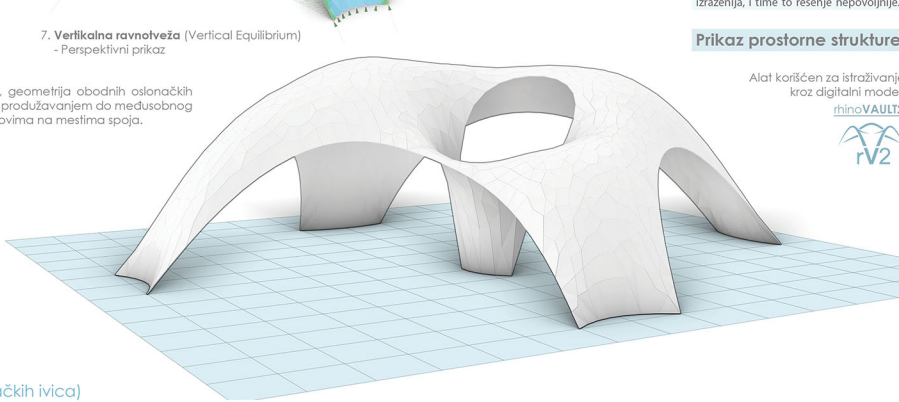
Alat korišćen za istraživanje kroz digitalni model: **rhinoVAULT2**



U slučaju, ovde prikazanog, **varijantno rešenje 2**, geometrija obodnih oslončkih ivica je oblikovana tako da se njihovim zamšljenim produžavanjem do međusobnog dodira obrazuje nekonveksna figura sa vidnim lomovima na mestima spoja.

Na taj način, struktura svoda menja svoju zakrivljenost približavajući se osloncima, prelazeći iz domena vrednosti **pozitivne** u domen vrednosti **negativne gausove krivine**. Ispostavilo se da je u konkretnom primeru to oblikovno prihvatljivije rešenje, jer je proizašlo iz iterativnog procesa, u kojem je spočetka isproban oblik oslončkih ivica nalik **varijantnom rešenju 1**, međutim takva geometrija je inicijalno nepoželjne lomove.

Varijantno rešenje 2
Broj oslončkih tačaka: **ukupno 38**
(u realnosti posmatrano kao **5 oslončkih ivica**)



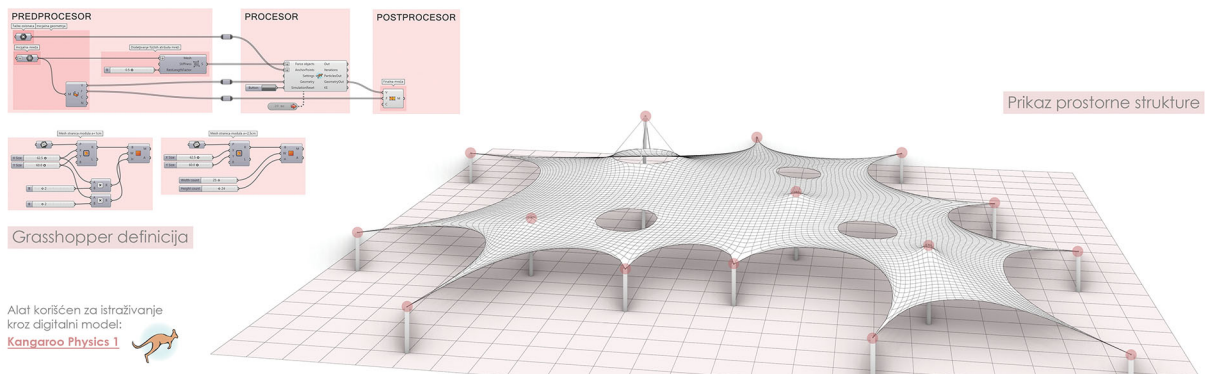
Prikaz prostorne strukture

Alat korišćen za istraživanje kroz digitalni model: **rhinoVAULT2**

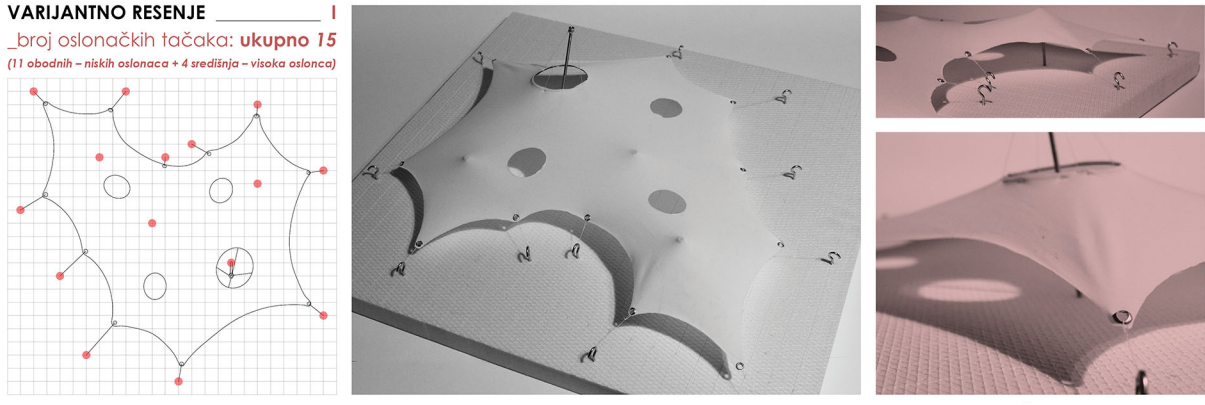


Dato istraživanje je ishod kreiranja membrane korišćenjem postupka **digitalne metode**. Ova metoda predstavlja precizno generisanje minimalne površi, polazeći od zadatih mreža i oslončkih tačaka. Kako je inicijalna forma dobijena **analognim** postupkom (napravljena od tkanine koja poseduje određena svojstva rastegljivosti), u **digitalnom** procesu proveravane su premise iz fizičkog modela, gde se došlo do zaključka da minimalna površ mreže je znatno manja od tkanine u maketi - što ukazuje na delove koji nisu bili zategnuti u odgovarajućoj meri. Ovaj problem može se rešiti uvođenjem dodatnih oslonaca ili pomeranjem postojećih, kako bi se tkanina zategla.

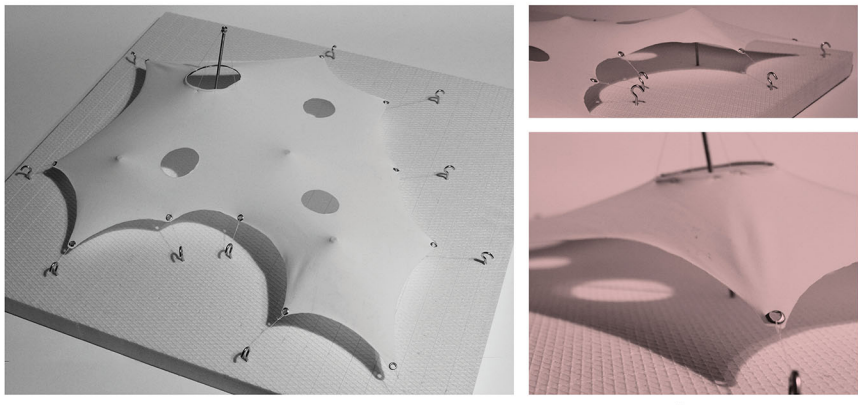
- U slučaju **varijantnog rešenja 1** došlo je do pomeranja pojedinih oslonaca u odnosu na fizički model.



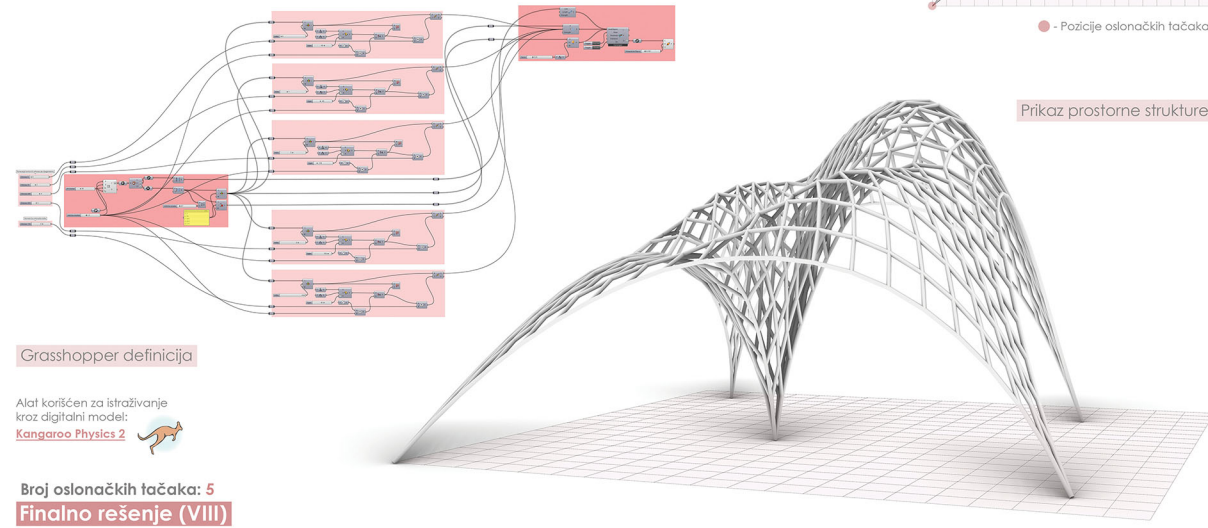
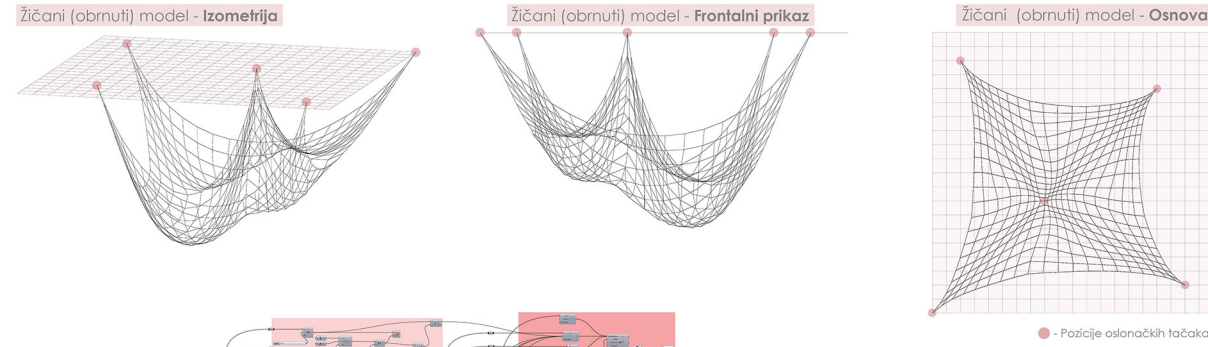
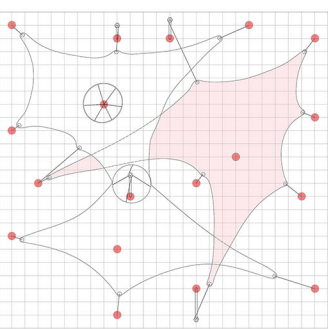
Varijantno rešenje 1
Broj oslončkih tačaka: **ukupno 15**
(11 obodnih - niskih oslonaca + 4 središnja - visoka oslonca)



VARIJANTNO REŠENJE I
_broj oslončkih tačaka: **ukupno 15**
(11 obodnih - niskih oslonaca + 4 središnja - visoka oslonca)



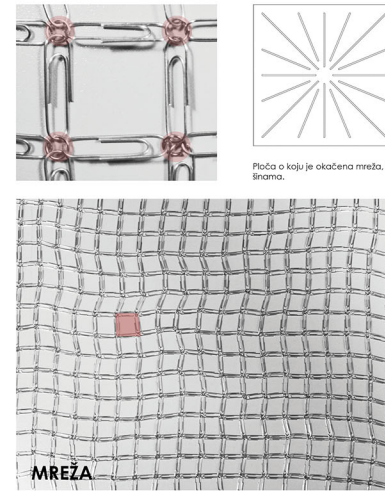
VARIJANTNO REŠENJE II
_broj oslončkih tačaka: **ukupno 18**
(11 obodnih - niskih oslonaca + 3 obodna - visoka oslonca) (2 središnja - niska oslonca + 2 središnja - visoka oslonca)



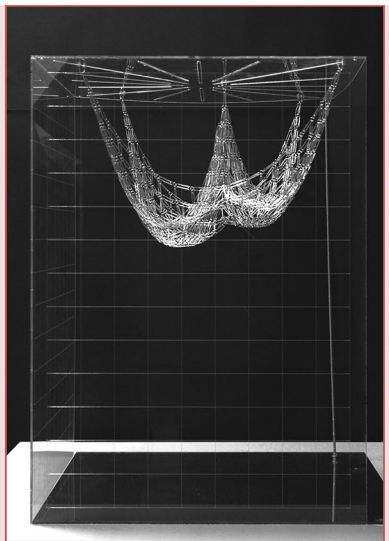
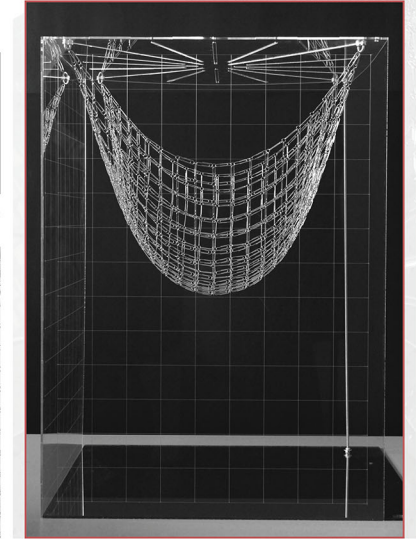
Broj oslončkih tačaka: 5
Finalno rešenje (VIII)

MODUL, MATERIJAL, PRINCIP...
Za analogni proces istraživanja forme usvojen je kvadratni modul sačinjen od spojalica (25mm) i alikica (5mm). Alikice su uvedene na čvornim mestima kako bi omogućile vezu bez rotacije pomenutih spojalica. Kao rezultat, ostvariva je mreža čije se nadovezivanje može vršiti u oba usvojena pravca. Isto tako, primenom alikica, omogućeno je jednostavno umetanje oslončkih elemenata u svakom od čvorova.

Fizički model je zasnovan na principu lančanice (elementa koji je za razliku od luka kao svog apsolutno pritisnutog pandana - apsolutno zategnuta). U ravni ploče o koju je okačena sama mreža obimljen je radijalni skup pravolinijskih šina koje reprezentuju geometrijska mesta tačaka - mogućih položaja oslonaca. Ovim je obezbeđeno njihovo linearno kliženje kao i morfometrijsko proučavanje viseće strukture (odnosno njenog obrnutog (apsolutno pritisnutog) reprezentu u vidu ogledalskog odraza) u realnom vremenu (interaktivno). Kako bi se varijantno rešenje i kvantitativno mogla opitati, u frontalnom elementu fizičkog modela ugrađen je raster (grid) pomoću koga je moguće očitavati vrednosti parametra strele luka.



VARIJANTNO REŠENJE I
_broj oslončkih tačaka: **4 (simetrične)**
_visina strele luka: **7 M**



_visina strele luka: **5.2M**
_broj oslončkih tačaka: **4+1 (ekscentrična)**
FINALNO REŠENJE VIII

САЛОН
АРХИТЕКТУРЕ
САЛОН
ДИЈАЛОГА

THE SALON OF
ARCHITECTURE
SALON OF
DIALOGUES



САЛОН
АРХИТЕКТУРЕ
THE SALON OF
ARCHITECTURE



ИМПРЕСУМ IMPRESSUM

САЛОН ДИЈАЛОГА
SALON OF DIALOGUES

КАТАЛОГ ИЗЛОЖБЕ

45. Салон архитектуре / Салон дијалога
28. март – 29. април 2023.

ИЗДАВАЧ

Музеј примењене уметности
Вука Караџића 18, Београд
info@mpu.rs
www.mpu.rs

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

Биљана Јотић у својству директора МПУ

РЕДАКЦИЈА МПУ

Ана Самарџић, секретарка редакције
Јелена Пераћ
Јелена Поповић

АУТОРИ КОНЦЕПТА 45. САЛОНА АРХИТЕКТУРЕ САВЕТ 45. САЛОНА АРХИТЕКТУРЕ

АУТОРИ КОНЦЕПТА

Биљана Јотић (МПУ)
Реља Петровић (МПУ)
Милка Гњато (АСАП)
Предраг Милутиновић (АСАП)
Данило Дангубић (АСАП)

АУТОРИ ТЕКСТОВА

Биљана Јотић
Милка Гњато
Предраг Милутиновић
Данило Дангубић
Проф. др Вернер Зобек и Иван Томовић
Др Љиљана Благојевић
Проф. др Дубравка Ђукановић
Проф. др Марија Маруна
Маријана Радовић
Љубица Арсић и Данијел Фукс

ВИЗУЕЛНИ ИДЕНТИТЕТ ПУБЛИКАЦИЈЕ И ИЗЛОЖБЕ

Дејана Цветковић

ДИЗАЈН И ПРОДУКЦИЈА ИЗЛОЖБЕ

Турбина
Object Constructors
Реља Петровић

САРАДНИЦИ

Др Јулија Бала
Миољуб Кушић

ПРЕВОД

Елза Холт

ЛЕКТУРА

Зорица Вукелић

ОДНОСИ СА ЈАВНОШЋУ

Биљана Јотић
Ивона Ивковић

ШТАМПА

Донат граф доо

ТИРАЖ

300

Музеј примењене уметности (МПУ) реализује 45. Салон архитектуре / Салон дијалога у сарадњи са Асоцијацијом Српских Архитектонских Практика (АСАП).

Штампање каталога и реализацију изложбе омогућило је Министарство културе Републике Србије.

Спонзори: Alumil, Aco, Mega concept, Jaf и Saint Gobain.



Република Србија
Министарство културе

EXHIBITION CATALOG

45th Salon of Architecture / Salon of Dialogues
28 March – 29 April 2023

PUBLISHER

Museum of Applied Art
18 Vuka Karadžića Street, Belgrade
info@mpu.rs
www.mpu.rs

EDITOR-IN-CHIEF

Biljana Jotić in the capacity of MAA director

EDITORIAL OFFICE

Ana Samardžić, editorial secretary
Jelena Perać
Jelena Popović

AUTHORS OF THE OF THE 45TH SALON OF ARCHITECTURE CONCEPT COUNCIL OF THE 45TH SALON OF ARCHITECTURE

AUTHORS OF THE OF THE CONCEPT

Biljana Jotić (MPU)
Relja Petrović (MPU)
Milka Gnjato (ASAP)
Predrag Milutinović (ASAP)
Danilo Dangubić (ASAP)

TEXTS AUTHORS

Biljana Jotić
Milka Gnjato
Predrag Milutinović
Danilo Dangubić
Prof. Dr Werner Sobek and Ivan Tomović
Dr Ljiljana Blagojević
Prof. Dr Dubravka Đukanović
Prof. Dr Marija Maruna
Marijana Radović
Ljubica Arsić and Daniel Fuchs

VISUAL IDENTITY OF THE PUBLICATION AND EXHIBITION

Dejana Cvetković

DESIGN AND PRODUCTION OF THE EXHIBITION

Turbina
Object Constructors
Relja Petrović

ASSOCIATE

Dr Julia Balla
Mioљub Kušić

TRANSLATION

Elza Holt

EDITING

Zorica Vukelić

PR

Biljana Jotić
Ivona Ivković

PRINT

Donat graf doo

CIRCULATION

300

The 45th Salon of Architecture / Salon of Dialogues is realized by the Museum of Applied Art (MAA) in cooperation with the Association of Serbian Architectural Practices (ASAP).

The printing of the catalog and realization of the exhibition was made possible by the Ministry of Culture and the Republic of Serbia.

Sponsors: Alumil, Aco, Mega concept, Jaf and Saint Gobain.

САДРЖАЈ

CONTENT

01	САВЕТ COUNCIL	06 – 20
	УВОДНА РЕЧ БИЉАНА ЈОТИЋ INTRODUCTION BIJANA JOTIĆ	08
	РЕЧ САВЕТА САЛОНА WORD OF THE SALON COUNCIL	10
	О САВЕТУ ABOUT THE COUNCIL	14

02	ПРОГРАМ PROGRAM	22 – 29
-----------	----------------------------------	----------------

03	ЖИРИ JURY	38 – 64
	КРИТЕРИЈУМИ CRITERIA	40
	ЖИРИ / ТЕКСТОВИ JURY / TEXTS	44
	ЖИРИ ЧЛАНОВИ/ЦЕ JURY MEMBERS	56

04	СЕЛЕКЦИЈА ГАЛЕРИЈА SELECTION GALLERY	66 – 172
-----------	---	-----------------

05	ИЗЛАГАЧИ EXHIBITORS	174 – 201
-----------	--------------------------------------	------------------

06	ПРИЈАТЕЉИ САЛОНА FRIENDS OF THE SALON	202 – 207
	ВОЛОНТЕРИ VOLOUNTEERS	204
	СПОНЗОРИ SPONSORS	206

CABET COUNCIL

45. САЛОН АРХИТЕКТУРЕ
МУЗЕЈ ПРИМЕЊЕНЕ УМЕТНОСТИ
28 / 03 / 2023 – 29 / 04 / 2023.

45TH SALON OF ARCHITECTURE
MUSEUM OF APPLIED ART
28 / 03 / 2023 – 29 / 04 / 2023

#01

БИЉАНА ЈОТИЋ,
МАСТ. ИСТОР. УМЕТ.
И КУСТОСКИЊА,
ДИРЕКТОРКА МПУ

УВОДНА РЕЧ

Имајући у виду да је Музеј примењене уметности (МПУ) матична институција на територији Републике Србије у пољу архитектуре, он, поред тога што баштини историју архитектуре у оквиру Збирке архитектуре, урбанизма и архитектонског дизајна, прати однос према најсавременијим кретањима како на домаћем тако и на међународном нивоу.

У оквиру програмске стратегије за 2023. годину архитектура је једна од сфера у фокусу. Практично пет месеци МПУ посветио је различитим облицима архитектонског изражавања кроз изложбу професора Бориса Подреке, реализацији 45. Салона архитектуре, те реализацији пројекта којим се Република Србија представља на 18. Бијеналу архитектуре у Венецији, а у име Министарства културе Републике Србије.

Идући у корак са савременим токовима ширења утицаја цивилног сектора, а у циљу свеобухватнијег приступа, једна од стратешких основа рада МПУ заснована је на сарадњи између институционалног и ванинституционалног сектора, односно јавног и цивилног. С тим у вези 45. Салон архитектуре реализује се у сарадњи са Асоцијацијом српских архитектонских пракси (АСАП), из чега произилази заједнички концепт *Салон архитектуре / Салон дијалога*.

Савет 45. Салона архитектуре састављен је од пет чланова и чланица: Испред МПУ: Биљана Јотић, историчарка уметности и кустоскиња

BILJANA JOTIĆ
ART HISTORIAN AND CURATOR,
MAA DIRECTOR

INTRODUCTION

Bearing in mind that the Museum of Applied Art (MAA) is the parent institution on the territory of the Republic of Serbia in the field of architecture, in addition to inheriting the history of architecture within the Collection of Architecture, Urbanism and Architectural Design, it also pursues the most modern movements both domestically and internationally.

Within the 2023 program strategy, architecture is one of the spheres in focus. The MAA has dedicated practically five months to different forms of architectural expression through the exhibition of Professor Boris Podrecca, as well as the realization of the 45th Salon of Architecture, and the project by which the Republic of Serbia is presented at the 18th Venice Architecture Biennale, on behalf of the Ministry of Culture of the Republic of Serbia.

Keeping up with the modern trends of expanding the influence of the civil sector, and with the aim of a more comprehensive approach, one of the strategic bases of the work of the MAA is based on cooperation between the institutional and non-institutional sectors, that is, the public and the civic areas. In this regard, the 45th Salon of Architecture is being realized in cooperation with the Association of Serbian Architectural Practices (ASAP), from which the joint concept of the *Salon of Architecture / A Salon of Dialogue* arises.

The Council of the 45th Salon of Architecture is made up of five members. Spearheading the

у својству директора МПУ; Реља Петровић, архитекта; а испред АСАП организације – Милка Гњато, архитекткиња; Данило Дангубић, архитекта, и Предраг Милутиновић, архитекта.

Чланови и чланице међународног жирија су: проф. др Вернер Зобек, архитекта, инжењер, истраживач и писац, у својству председника жирија; др Љиљана Благојевић, архитекткиња; Александар Зељић, архитекта; AIA, NCARB, LEED BD+C; директор студија и директор дизајна – *Gensler*, Чикаго; проф. др Дубравка Ђукановић, архитекткиња и директорка Републичког завода за заштиту споменика културе; Маријана Радовић, архитекткиња, *m2atelier*, Милано; др Марија Маруна, редовна професорка Архитектонског факултета, добитница Гран прија 44. Салона архитектуре; Љубица Арсић, архитекткиња, добитница Гран прија 44. Салона архитектуре.

45. Салон архитектуре / Салон дијалога првенствено је ревијалног карактера, позивајући на померање фокуса са награда и признања на представљање постигнућа и достигнућа. Концептуално преиспитујући стандарде и граничне вредности архитектонског обликовања, критички поставља питања о континуитетима, дијалозима, сарадњи и градитељском наслеђу и савременим токовима. У циљу увођења шире јавности успостављена је нова награда – Награда публике, док Савет додељује признање за постигнуће ван такмичарског дела.

MAA is Biljana Jotić, art historian and curator, and MAA director; Relja Petrović, architect; and heading the ASAP organization is Milka Gnjato, architect, Danilo Dangubić, architect, and Predrag Milutinović, architect.

Members of the international jury are: Professor Werner Sobek, PhD, architect, engineer, researcher and writer, as jury president; Ljiljana Blagojević, PhD, architect; Aleksandar Zeljić, architect, AIA, NCARB, LEED BD+C, Studio Director and Design Director – *Gensler*, Chicago; Professor Dubravka Đukanović, PhD, architect and director of the Institute for the Protection of Cultural Monuments of Serbia – Belgrade; Marijana Radović, architect, *m2atelier*, Milan; Marija Maruna, PhD, full professor of the Faculty of Architecture, winner of the Grand Prix of the 44th Salon of Architecture; and Ljubica Arsić, architect, winner of the Grand Prix of the 44th Salon of Architecture.

The *45th Salon of Architecture / A Salon of Dialogue* is primarily of a display character, appealing for a shift in focus from awards and recognition to the presentation of accomplishments and achievements. Conceptually re-examining the standards and limit values of architectural design, it critically poses questions about continuities, dialogues, cooperation and architectural heritage and contemporary trends. In order to introduce the wider public, a new award was established – the Audience Award, while the Council awards recognition for achievements outside the competitive segment.

МИЛКА ГЊАТО,
АРХИТЕКТКИЊА

ДАНИЛО ДАНГУБИЋ,
АРХИТЕКТА

ПРЕДРАГ МИЛУТИНОВИЋ,
АРХИТЕКТА

ПОТРЕБА ЗА ДИЈАЛОГОМ

Последњих деценија архитектонска професија глобално пролази кроз кризу у вези са сопственом улогом и позицијом у друштву, па нам је више него икад потребан дијалог. Критички дијалог. Дијалог унутар професије. Дијалог с јавношћу. Дијалог са заједницом. Дијалог са свим учесницима у процесу стварања архитектуре. Услед непостојања функционалног механизма критичког дијалога произведен је вакуум, „непростор“ унутар домаће архитектонске струке, последица тога су неретко конфронтирани ставови и поделе, тако да су речи и дела архитектонске струке деценијама без утицаја и одјека у српском друштву, а јавност преиспитује нашу професију за свако чињење и нечињење у јавном простору. Зато верујемо да је на заједници српских архитеката одговорност да изгради културу дијалога унутар себе и са друштвом, за шта је неопходно да разуме да је потребна промена нас самих, а не свих других око нас. Салон ове године доживљавамо као прилику да створимо ново поље дијалога унутар архитектонске заједнице и, што је још важније, са друштвом у којем и за које стварамо, и тиме допринесемо репозиционирању архитектонске професије.

MILKA GNJATO,
ARCHITECT

DANILO DANGUBIĆ,
ARCHITECT

PREDRAG MILUTINOVIĆ,
ARCHITECT

A NEED FOR DIALOGUE

In recent decades, the architectural profession has globally been going through a crisis regarding its own role and position in society and thus, a dialogue is necessary more than ever. Critical dialogue. Dialogue within the profession. Dialogue with the public. Dialogue with the community. Dialogue with all the participants in the process of creating architecture. Due to the absence of a functional mechanism of critical dialogue, a vacuum, a “non-space” has been produced within the domestic architectural profession, the consequence of which is often confrontational attitudes and divisions so that the words and deeds of the architectural profession have been without influence and resonance in Serbian society for decades, and the public is questioning our profession for every act and omission in public space. That is why we believe that it is the responsibility of the community of Serbian architects to build a culture of dialogue within itself and with society, for which it is necessary to understand that we need to change ourselves, not everyone else around us. We perceive this year’s Salon as an opportunity to create a new field of dialogue within the architectural community and, more importantly, with the society in which and for which we create, and thereby contribute to the repositioning of the architectural profession.

КОНТИНУИТЕТ

Архитектонска професија у Србији јесте професија дисконтинуитета. Од свих архитектонских пракси данас у Србији, 80 одсто није постојало пре 2005. године. Карактер и околности данашње архитектонске праксе немају готово никакву везу с карактером и околностима архитектонске професије која је имала потребу да иницира настанак Салона архитектуре пре 49 година. Салон архитектуре је својеврсни регистар прескоченог искуства архитектонске праксе у Србији и због тога је повратак Салону значајнији него икада. Дубински поглед у Салон архитектуре кроз своја претходна 44 издања може бити пут премошћавања дисконтинуитета архитектонске праксе данас са оном која је обележила архитектуру прошлог века, окупљајући се око Салона архитектуре 1974. године.

СИЖЕ

Разумевајући сложеност процеса који обликују савремено градитељство, кућа архитектуре – Музеј примењене уметности (МПУ) и Асоцијација српских архитектонских пракси (АСАП) позивају вас на преиспитивање и редефинисање наших пракси. Више него икада архитектура мора да пронађе нови формат деловања како би обезбедила сопствену егзистенцију. Савремена архитектонска пракса подразумева колективно стварање кроз синергију интердисциплинарних знања и активацију свих учесника у процесу изградње и обликовања простора. Суштински дијалектички однос теорије и праксе глобално пролази кроз својеврсну поларизацију архитектонског деловања, а која се огледа у наглашавању теорије (маргинализујући праксу) или наглашавању инструментализације праксе (маргинализујући теоретско промишљање). Архитектонска професија, кроз своје синтетне вештине мишљења и деловања, треба да искаже свој пуни капацитет у стварању нових

CONTINUITY

The architectural profession in Serbia is a profession of discontinuity. Of all the architectural practices that exist in Serbia today, 80 did not exist before 2005. The character and circumstances of today’s architectural practice have almost no connection with the character and circumstances of the architectural profession, which had the need to initiate the creation of the Salon of Architecture some 49 years ago. The Salon of Architecture is a kind of registry of the omitted experience of architectural practice in Serbia, and that is why revisiting it is more significant than ever. An in-depth look at the Salon of Architecture through its previous 44 editions can be a way of bridging the discontinuity of architectural practice today with that which had marked the architecture of the last century by gathering around the Salon of Architecture in 1974.

SUMMARY

Understanding the complexity of the processes that shape contemporary construction, the house of architecture – the Museum of Applied Art (MAA) and the Association of Serbian Architectural Practices (ASAP) invite you to reconsider and redefine our practices. More than ever, architecture must find a new format of action in order to ensure its own existence. Contemporary architectural practice implies collective creation through the synergy of interdisciplinary knowledge and the activation of all participants in the process of building and shaping space. The essential dialectical relationship between theory and practice globally goes through a kind of polarization of architectural activity, which is reflected in emphasizing theory (by marginalizing practice) or emphasizing the instrumentalization of practice (by marginalizing theoretical reflection). The architectural profession, through its synthetic skills of thought and action, should express its full capacity in creating new values. In fact, we require the innovation of architectural

вредности. Неопходна нам је иновација архитектонске праксе и иновативност онога што нудимо друштву као решење за настале животне промене. То можемо достићи само кроз неговање отворене комуникације са друштвом у целини, што је управо један од постулата овогодишњег салона. Савремена архитектонска пракса јесте и носилац система континуираног образовања. Само повезивање архитектонске праксе са институцијама едукације, критичког мишљења, другим струковним и активистичким удружењима, регулаторним телима, може створити архитектуру која ће бити партнер или корективни фактор друштву, екологији, политици и тржишту. Верујемо да само снажном и уједињеном архитектонском праксом, која негује дијалог, можемо да се боримо против лоших пракси у градитељству.

ИЗЛАГАЧКЕ КАТЕГОРИЈЕ

Савет 45. Салона архитектуре преиспитао је свеобухватност до сада успостављених категорија и конципирао их тако да активирају што шири спектар архитектонског стваралаштва. Иницирана је нова категорија – Пејзажна архитектура. У контексту наглашене потребе за решавањем еколошких и социолошких изазова, неопходна је интеграција пејзажне архитектуре, аутономне професије која учествује у обликовању простора и помаже синтезном дијалогу с природом, и целокупног архитектонског стваралаштва. Досадашњи назив категорије Ентеријер преименован је у Унутрашња архитектура, подстичући тако архитектонско промишљање простора, иновативност, програмску дискусију и синергију са архитектуром објекта. Неотуђивост архитектонске критике од истраживања и њихово резултирање у формату публикације сублимирано је у једну категорију – Архитектонска критика и публикација. Савет Салона подржао је у духу континуитета прошле године успостављену категорију – Виртуелна архитектура. Та

practice and the innovation of what we offer to society as a solution to the resulting life changes. Furthermore, we can achieve this only by fostering open communication with society as a whole, which is precisely one of the postulates of this year's Salon. Contemporary architectural practice is also the bearer of continuing education. Only by connecting architectural practice with scholastic institutions, with critical thinking, other professional and activist associations and regulatory bodies, can an architecture that would be a partner or educative factor to society, ecology, politics and the market be created. We believe that can we combat against bad practices in construction only with a strong and united architectural practice that fosters dialogue.

EXHIBITION CATEGORIES

The Council of the 45th Architecture Salon has reviewed the comprehensiveness of the categories established so far and designed them in such a way as to activate the widest possible spectrum of architectural creativity. A new category was initiated – Landscape Architecture. In the context of the emphasized need to solve ecological and sociological challenges, integrating landscape architecture, an autonomous profession that participates in the shaping of space and helps a synthetic dialogue with nature, with the entire architectural conception is necessary. The previous name of the category – the Interior – has been retitled Interior Architecture, thus encouraging an architectural consideration of space, innovation, programmatic discussion and synergy with the architecture of a facility. The inseparability of architectural criticism from research and their results in the format of a publication has been sublimated into one category – Architectural Criticism and Publication. The Salon Council has supported, in the spirit of continuity, a category established last year – Virtual Architecture. That category continues to encourage

категорија наставља да подстиче дискусију и преиспитивање концепта виртуелности у архитектонској пракси. Препознајући заинтересованост грађана за архитектонске и урбанистичке токове, а са циљем активације најшире јавности, Савет Салона иницира успостављање трајне Награде публике, која ће се додељивати на основу директних гласова посетилаца прикупљених током трајања Салона. Интернационални карактер Салона подржан је избором интернационалног жирија. Савремена архитектонска пракса кроз Салон остварује директну комуникацију са професијом у свету. Савет Салона сматра да су реконфигурисање категорија, интернационализација жирија и интеграција јавности у архитектонски дискурс кроз Награду публике неопходни за трасирање значаја и дуговечности Салона архитектуре као активатора најширег спектра архитектонских пракси.

ПРОЦЕС

У циљу активирања дијалога, програм Салона архитектуре 2023. конципиран је тако да се Гран при Салона, награде и признања додељују на дан затварања Салона, а након завршетка излагачког периода. Ове године излагачки период биће прожет предавањима чланова жирија, а предавања ће пратити отворена дискусија и панели насловљени темама од виталног значаја за архитектонску заједницу.

discussion and a re-examination of the concept of virtuality in architectural practice. Recognizing civic interest in architectural and urban trends, and with the aim of activating the wider public, the Council is initiating the establishment of a permanent Audience Award, presented based on the direct votes of visitors collected during the Salon. Also, the international character of the Salon is supported by the selection of an international jury. As a matter of fact, through the Salon, contemporary architectural practice achieves direct communication with the profession in the world. The Council believes that the reconfiguration of categories, the internationalization of the jury and the integration of the public into an architectural discourse through the Audience Award are necessary for tracing the significance and longevity of the Architecture Salon as an activator of the widest range of architectural practices.

THE PROCESS

In order to activate dialogue, the 2023 Architecture Salon program has been designed so that the Grand Prix of the Salon, as well as the awards and recognitions are presented on the closing day of the Salon, and after the exhibition has ended. This year, members of the jury will fill up the exhibition interval with lectures, followed by open discussions and panels on topics of vital importance to the architectural community.

0 CABETY ABOUT THE COUNCIL

БИЉАНА ЈОТИЋ,
МАСТ. ИСТОР. УМЕТ. И КУСТОСКИЊА,
ДИРЕКТОРКА МПУ

РЕЉА ПЕТРОВИЋ,
АРХИТЕКТА, КУСТОС МПУ

ПРЕДРАГ МИЛУТИНОВИЋ,
ДИПЛ. ИНЖ. АРХ; MAPA ARCHITECTS

ДАНИЛО ДАНГУБИЋ,
АА ДИПЛ. АРХ. RIBA

МИЛКА ГЊАТО,
АРХИТЕКТКИЊА; ПАРТНЕР И
КРЕАТИВНИ ДИРЕКТОР, ZABRISKIE

BILJANA JOTIĆ,
MA IN ART HISTORY AND CURATOR;
DIRECTOR OF THE MUSEUM OF APPLIED ART

RELJA PETROVIĆ,
ARCHITECT, MAA CURATOR

PREDRAG MILUTINOVIĆ,
ARCHITECT; FOUNDER OF MAPA ARCHITECTS

DANILO DANGUBIĆ,
AADIPL ARCH RIBA

MILKA GNJATO,
ARCHITECT; PARTNER AND CREATIVE DIRECTOR,
ZABRISKIE



БИЉАНА ЈОТИЋ
МА, ИСТОРИЧАРКА УМЕТНОСТИ И
КУСТОСКИЊА, ДИРЕКТОРКА МПУ
(Мостар, 1977)

Дипломирала је Историју уметности на Филозофском факултету у Београду (МА), а после завршеног волонтерског стажа у Народном Музеју Србије одбранила је хабилитацију и добила звање Кустоса. Залаже се за савремене кустоске праксе и улогу жене у култури.

Током самосталног предузетништва иницирала и реализовала више ауторских пројеката, регионалних и међународних и велики број ауторских самосталних и групних изложби. Објављен је већи број њених ауторских текстова, каталожних и у стручним часописима и публикацијама. Селекторка је већег броја међународних изложби, жирирала је наградне изложбе, иницирала и модерира више панела, стручних вођења кроз изложбе и била ауторка бројних изложбених поставки. Ауторка је документарног серијала *Жена о жени*, у режији Бориса Миљковића и ко-ауторка документарног филма *Медиала: Некад и Сад* у продукцији РТС (РТС 3). Њени ауторски пројекти подржани су више пута средствима Министарства културе и информисања и Секретаријата града Београда, као и ИПА фондовима Европске уније.

У својству директорке МПУ активно се бави програмским и управљачким делатностима у циљу подстицања различитих облика сарадњи, са фокусом на повезивање јавног и цивилног сектора. На међународном плану Комесарка је и кустоскиња пројеката за наступ Републике Србије на Тријеналу у Милану (2022), Бијеналу дизајна у Лондону и Прашком квадријеналу сценског дизајна, као и председница Савета Бијенала архитектуре у Венецији за 2023.

Њен досадашњи рад пропратили се бројни и различити медијски извори, на регионалном и међународном нивоу.

BILJANA JOTIĆ
MA, ART HISTORIAN AND CURATOR,
DIRECTOR OF THE MUSEUM OF APPLIED ART
(Mostar, 1977)

She graduated in History of Art at the Faculty of Philosophy in Belgrade (MA), and after completing her volunteer internship at the National Museum of Serbia, she defended her habilitation and received the title of Curator. She stands for contemporary curatorial practices and the woman's role in culture.

During her independent entrepreneurship, she initiated and realized several author's projects, regional and international, large number of author's solo and group exhibitions. A numerous of her author's texts have been published in professional magazines and publications. She was the selector of numerous international exhibitions, she was the judge of award-winning exhibitions, initiated and moderated several panels, expert guidance through exhibitions. Author of numerous exhibition settings. She is the author of the documentary series *Woman about a Woman*, directed by Boris Miljković, and co-author of the documentary film *Mediala: Once upon the time*, produced by national TV (RTS 3). Her author's projects have been supported several times by funds from the Ministry of Culture and Information and the Secretariat of the City of Belgrade, as well as IPA funds of the European Union.

In the capacity of MPU, she is actively engaged in programming and management activities with the aim of encouraging various forms of cooperation, with a focus on connecting the public and civil sectors. On the international level, the Commissioner and Curator of projects on behalf of Ministry of Culture Republic of Serbia: Triennale in Milan (2022), the London Design Biennale and the Prague Quadrennial of Stage Design, as well as the president of the Council of the Biennale of Architecture in Venice for 2023.

Her previous work has been covered by numerous and different media sources, at the regional and international level.



MILKA GNJATO,
ARCHITECT

МИЛКА ГЊАТО,
АРХИТЕКТКИЊА

Милка Гњато је архитекткиња и један од партнера оснивача *Zabriskie* праксе. Она је у својству креативног директора одговорна за квалитет и унапређивање методологије пројектовања и резултата кроз експерименте у процесима пројектовања, интензивну размену мишљења и интердисциплинарну сарадњу. Посвећена је квалитету фазе концептуализације пројекта у којој је главни фокус на трансформацији, односно на стварању нових импулса у окружењу, функционалних, друштвених или естетских. Чврсто верује да сваки одговор за пројекат треба пронаћи у континуитету вредности, односно у контексту, било физичком, друштвеном, културном или историјском.

У професионалној каријери сарађивала је са истакнутим српским архитектама, као и са неким од најталентованијих колега, што је пресудно обликовало њен приступ раду. Дипломирала је на Архитектонском факултету у Београду. Члан је Управног одбора Друштва архитеката Београда од 2021. године

Запослење:
Партнер у студију *Zabriskie*, Београд, Србија, од 2015.
DVA:studio, Београд, Србија, 2007–2015.

Одабране награде:
Годишња награда Удружења архитеката Србије
Алексеј Бркић
Пословни објекат *Миа Дорћол*, 2020.
Номинација ЕУ Мис Авард
Пословни објекат *Миа Дорћол*, 2020.
Номинација ЕУ Мис Авард
Вртић Тесла – Наука за живот, 2015.
Гран при – 36. Салон архитектуре, 2015.
Вртић Тесла – Наука за живот, 2015.

Milka Gnјato is an architect and one of the founding partners of the *Zabriskie* practice. As the creative director, she is responsible for the quality and improvement of design methodology and results through experiments in design processes, an intensive exchange of ideas and interdisciplinary cooperation. Gnјato is dedicated to the quality of the conceptualization phase of the project in which the main focus is on transformation, i.e. on the creation of new impulses in the environment – functional, social or aesthetic. She firmly believes that every solution for a project should be found in a continuum of values, i.e. in a context, whether physical, social, cultural or historical.

In her professional career, Gnјato has collaborated with prominent Serbian architects, as well as with some of her most talented colleagues, which decisively shaped her approach to work. She graduated from the Faculty of Architecture in Belgrade and has been a member of the Board of Directors of the Association of Belgrade Architects since 2021.

Work accomplishments:
Partner in *Zabriskie* Studio, Belgrade, Serbia, since 2015
DVA:STUDIO, Belgrade, Serbia, 2007–2015

Selected awards:
Annual award of the Association of Architects of Serbia
Aleksej Brkić
Mia Dorćol Office Building, 2020
EU Mies Award nomination
Mia Dorćol Office Building, 2020
EU Mies Award nomination
Tesla Kindergarten – Science for life, 2015
Grand Prix – 36th Salon of Architecture, 2015
Tesla Kindergarten – Science for life, 2015



ДАНИЛО ДАНГУБИЋ,
AA дипл. арх. РИБА

Данило Дангубић је српски архитекта образован у иностранству. Основне студије архитектуре завршио је у Америци, на Универзитету Друри (Drury University), а у Лондону је 1999. године дипломирао на Архитектонском факултету *Architectural Association*, где је наставио да предаје након завршених студија.

Данило је предавао на бројним универзитетима и излагао на *Baumerovom* симпозијуму за истакнуте младе архитекте на Архитектонској школи Кновлтон Државног универзитета Охајо. Данило је био члан комисије за оцену РИБА која је доделила РИБА акредитацију Архитектонском факултету Универзитета у Београду.

Данило Дангубић је 2015. основао архитектонски биро *Danilo Dangubic Architects* у Београду, са више од 20 младих и талентованих архитеката. Убрзо се етаблирао као динамичан студио који пружа услуге у домену дизајна, пројектовања, производње и реализације пројеката различитог опсега и сложености. Са талентованим архитектама и макетарницом за дигиталну производњу, студио је посвећен истраживању и настојањима у домену савремене архитектуре.

Аутор је пројеката објеката културе, пословања и становања. Излагао је на Бијеналу архитектуре и урбанизма у Сеулу 2021. године, као и на Данима архитектуре у Пирану, Словенија. Добитник је награде *Алексеј Бркић* за најбоље реализовано архитектонско дело у 2022. за пројекат *Централ*.

DANILO DANGUBIĆ,
AADipl Arch RIBA

Danilo Dangubić is a Serbian architect educated overseas. He completed his basic studies in architecture in the USA, at Drury University, and in London in 1999 he graduated from the Architectural Association School of Architecture, where he continued to teach after completing his studies.

Danilo has lectured at numerous universities, presenting at the Baumer Symposium for Distinguished Young Architects at Ohio State University, the Knowlton School of Architecture. He was a member of the RIBA assessment committee that awarded an RIBA accreditation to the Faculty of Architecture, University of Belgrade.

In 2015, Dangubić founded the Belgrade-based architectural *bureau* Danilo Dangubic Architects, a studio employing more than 20 young and talented architects. It quickly established itself as a dynamic studio providing services in the field of design, planning, production and implementation of projects of different scopes and complexity. With talented architects and a mock-up shop for digital production, the studio is dedicated to research and endeavors in the field of contemporary architecture.

He is also the author of projects for cultural, business and residential facilities, exhibiting at the Biennale of Architecture and Urbanism in Seoul in 2021, as well as at the Piran Days of Architecture in Piran, Slovenia. Dangubić is the winner of the *Aleksej Brkić* Award for the best architectural work in 2022 – the *Central* project.



PREDRAG MILUTINOVIĆ,
ARCHITECT

Milutinović, graduated from the Faculty of Architecture, University of Belgrade.; He is the founder of the *Mapa Architects* studio, through which he develops his practice with a multidisciplinary team of architects since 2016.

He is the author of architecture and interiors of public, residential, business and specialized purpose buildings. His works were published in the Atlas of fine artists of applied arts and designers of Serbia – 21st century (2014); *Critical gambit*, Review of contemporary Serbian architecture, (2014). Projects and realizations were published in domestic and foreign electronic and print media. The projects were exhibited in a selection of the Architecture Salon of the Museum of Applied Art in Belgrade, *DaNS* Salon in Novi Sad, Architecture Days in Piran.

He is a member of the jury in the field of architecture and art, MPU Architecture Salon in Belgrade, jury and expert council for the preparation of the Republic of Serbia's performance at the 16th and 17th Biennale of Architecture in Venice in 2018 and 2020./21. His special achievement is establishing new standards in the design of facilities for people with disabilities.

He is the recipient of awards and acknowledgements, the most significant of which are:

- ULUPUDS GRAND PRIZE 2022; Association of fine artists and designers of Serbia
- "ALEKSANDAR ŠALETIĆ FUND" AWARD; 54TH MAY EXHIBITION OF ULUPUDS 2022.
- GRAND PRIX 39TH SALON ARCHITECTURE, 39th SALON ARCHITECTURE of the Museum of Applied Arts, Belgrade 2017.
- ANNUAL AWARD of Association of Architects of Serbia "Aleksej Brkić", UAS, 2017.
- "CITY OF BELGRADE" AWARD for the best realized work for Architecture and Urbanism (2012);
- AWARD from the "NOVOSTI" company for the best architectural work (2012),

ПРЕДРАГ МИЛУТИНОВИЋ,
ДИПЛ. ИНЖ. АРХ.

Дипломирао на Архитектонском факултету Универзитета у Београду; Оснивач је студија *Mapa Architects* кроз који развија своју праксу са мултидисциплинарним тимом архитеката од 2016.

Аутор је архитектуре и ентеријера јавних, резиденцијалних, пословних, објеката специјализоване намене. Његова дела публикована су у *Атласу ликовних уметника примењених уметности и дизајнера Србије – 21. век* (2014); *Критички гамбит, Осврт на савремену архитектуру Србије*, (2014). Пројекти и реализације објављивани су у домаћим и иностраним електронским и штампаним медијима. Пројекти су излагани у селекцији Салона архитектуре Музеја примењене уметности у Београду, Салона *DaNS* у Новом Саду, *Данима архитектуре* у Пирану.

Учесник је жирија у области архитектуре и уметности, Салона архитектуре МПУ у Београду, жирија и стручног савета за припрему наступа Р. Србије на 16. и 17. Бијеналу архитектуре у Венецији 2018. и 2020./21. Његово посебно достигнуће је утемељење нових стандарда у пројектовању објеката за особе са инвалидитетом ОСИ.

Добитник је награда и признања од којих су најзначајније:

- ВЕЛИКА НАГРАДА УЛУПУДС-а за 2022.; Удружење ликовних уметника примењених уметности и дизајнера Србије
- НАГРАДА "ФОНДА АЛЕКСАНДАР ШАЛЕТИЋ"; 54. МАЈСКА ИЗЛОЖБА УЛУПУДС-а 2022.
- ГРАНД ПРИХ 39. САЛОНА АРХИТЕКТУРЕ, 39. САЛОН АРХИТЕКТУРЕ Музеја Примењене уметности, Београд 2017.
- ГОДИШЊА НАГРАДА Удружење Архитеката Србије "Алексеј Бркић", УАС, 2017.
- НАГРАДА "Града БЕОГРАДА" за најбоље реализовано дело за Архитектуру и урбанизам (2012.);
- НАГРАДА компаније "НОВОСТИ" за најбоље реализовано Архитектонско дело (2012.),



РЕЉА ПЕТРОВИЋ,
АРХИТЕКТА, КУСТОС МПУ

Основне и мастер академске студије завршио на Универзитету у Београду – Архитектонском факултету. Током студија, школске 2019/20. године, био је ангажован као сарадник за помоћ у настави (демонстратор) за ужу уметничку област: *Ликовне уметности* на Департману за архитектуру. Активан је учесник стручних радионица, летњих школа и конгреса, међу којима се издвајају: Летња школа с темом *Интровертни и екстровертни простори: нови педагошки приступи кући и граду* (БТУ Котбус, Немачка), међународна радионица *Одржива реконструкција у урбаним срединама* (Универзитет ИУАВ у Венецији, ЕРАСМУС и ХЕРСУС пројекат), радионица *Поновна употреба заједничких простора новобеоградских блокова* (Архитектонски факултет у Београду у сарадњи са *TH OWL: Detmold School of Architecture and Interior Architecture* (Немачка) и *TU Delft* (Холандија), радионица *COOL НАСЛЕЂЕ – Ревитализација културне баштине у оквиру 2018 – Европске година културног наслеђа*, итд.

Волонтирао је на 44. Салону архитектуре у Музеју примењене уметности, где после завршених студија 2022. започиње своју професионалну каријеру на месту кустоса, у приправничком стажу, Збирке архитектуре, урбанизма и архитектонског дизајна. Придружени је члан Друштва конзерватора Србије (ДКС) и редовни члан Друштва архитеката Београда (ДАБ).

RELJA PETROVIĆ,
ARCHITECT

Relja completed his bachelor and master academic studies at the Faculty of Architecture, University of Belgrade. During the 2019/20 academic year, he held a post as a teaching assistant (demonstrator) on the module within the artistic field of *Fine Arts* at the Department of Architecture. He is an active participant on professional workshops, summer schools and congresses, among which several stand out: the summer school on the theme of *Introverted and Extroverted Spaces – New Pedagogical Approaches to the House and the City* (BTU Cottbus, Germany), the international workshop *Sustainable Reconstruction in Urban Areas* (University IUAV in Venice, the ERASMUS and HERSUS project), the workshop *Reuse of Common Spaces of New Belgrade Blocks* (Faculty of Architecture in Belgrade in cooperation with TH OWL: Detmold School of Architecture and Interior Architecture (Germany) and TU Delft (Netherlands)), the workshop *COOL HERITAGE – The revitalization of cultural heritage within the 2018 – the European Year of Cultural Heritage*, etc.

Relja volunteered at the 44th Salon of Architecture, the Museum of Applied Art, where, after completing his studies in 2022, he began his professional career as a curator (internship) at the Collection of Architecture, Urbanism and Architectural Design. He is an associate member of the Association of Conservators of Serbia (DKS) and a full member of the Association of Belgrade Architects (DAB).



ЖИРИ
JURY

#03

ТРАГАЈУЋИ ЗА НОВИМ, АКТИВНИМ И УТИЦАЈНИМ МЕСТОМ АРХИТЕКТУРЕ У ДРУШТВУ КОЈЕ РЕДЕФИНИШЕ СВОЈЕ ВРЕДНОСНЕ ОБРАСЦЕ, САЛОН АРХИТЕКТУРЕ, У СВОМ 45. ИЗДАЊУ, ОКРЕЋЕ СЕ ДИЈАЛОГУ. ЖИРИ, У КОМ СУ БИЛИ СТРУЧЊАЦИ РАЗНОРОДНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ИСКУСТАВА, ПРОФЕСИОНАЛНОГ ОКРУЖЕЊА И ФОКУСА ИСТРАЖИВАЊА, ОПРЕДЕЛИО СЕ, ПОШТУЈУЋИ ОСНОВНЕ ПРИНЦИПЕ ДИЈАЛОГА, ЗА УСАГЛАШАВАЊЕ ВРЕДНОСНИХ КРИТЕРИЈУМА И АУТОНОМНО ДОНОШЕЊЕ ОДЛУКА.

ПРОФИЛ РАДОВА ПРИЈАВЉЕНИХ НА 45. САЛОН АРХИТЕКТУРЕ ОДСЛИКАВА ПРИСУСТВО РАЗЛИЧИТИХ ОКОЛНОСТИ, КАО ПОЛАЗИШТА АУТОРСКОГ РАДА, РАЗЛИЧИТЕ ПОГЛЕДЕ НА ПРОБЛЕМЕ И МОГУЋЕ ПРИСТУПЕ ЊИХОВОМ РЕШАВАЊУ, А ШТО КАРАКТЕРИШУ ТЕКУЋУ АРХИТЕКТОНСКУ ПРОДУКЦИЈУ. ОД УКУПНО 254 ПРИСТИГЛА РАДА, ЗА ИЗЛОЖБУ ЈЕ СЕЛЕКТОВАН 61 РАД, КАО И 21 СТУДЕНТСКИ РАД, У СВИХ 11 КАТЕГОРИЈА. СНАГА ИНВЕНТИВНОСТИ, И ВЕШТИНА И ТЕХНИЧКА СТРУЧНОСТ ПРОЈЕКТАНТА ДА СКЛАДНИМ И УМЕРЕНИМ ОДНОСОМ ПРЕМА ПРИРОДНОЈ И ГРАЂЕНОЈ СРЕДИНИ И УЗ ДУБОКО УВАЖАВАЊЕ ТРАДИЦИЈЕ, НАСЛЕЂА И КОРИСНИКА, ИЗГРАДИ ХАРМОНИЧАН ОДНОС ПРЕМА ОКРУЖЕЊУ БИЛИ СУ ОПРЕДЕЉУЈУЋИ ЗА СЕЛЕКЦИЈУ РАДОВА ЗА ИЗЛАГАЊЕ. КАРАКТЕР И КВАЛИТЕТ ПРЕДСТАВЉЕНИХ РЕАЛИЗАЦИЈА ОДРЕДИО ЈЕ ОДЛУКУ ЖИРИЈА ДА НАГРАДЕ И ПОХВАЛЕ ДОДЕЛИ У СЕДАМ ОД ДЕВЕТ ТАКМИЧАРСКИХ КАТЕГОРИЈА. ПОСЕБНО ПОЗИТИВНО ОЦЕЊЕНА СУ РЕШЕЊА КОЈА СУ УТЕМЕЉЕНА У ПРАКСИ ОДРЖИВЕ ГРАДЊЕ, ОНА КОЈА КОРИСТЕ ЛОКАЛНЕ И/ИЛИ РЕЦИКЛИРАНЕ МАТЕРИЈАЛЕ И ОБНОВЉИВЕ ИЗВОРЕ ЕНЕРГИЈЕ

SEEKING A NEW, ACTIVE AND INFLUENTIAL STATUS FOR ARCHITECTURE IN A SOCIETY THAT IS REDEFINING ITS VALUE MODELS, THE SALON OF ARCHITECTURE, IN ITS 45TH EDITION, TURNS TO DIALOGUE. THE JURY, WHICH CONSISTS OF EXPERTS OF VARIOUS COMPETENCIES, INTERESTS, EXPERIENCES, PROFESSIONAL ENVIRONMENTS AND RESEARCH FOCI, OPTED, IN DEFERENCE TO THE BASIC PRINCIPLES OF DIALOGUE, FOR THE HARMONIZATION OF THE VALUE CRITERIA AND AUTONOMOUS DECISION-MAKING.

THE PROFILE OF THE WORKS REGISTERED AT THE 45TH SALON OF ARCHITECTURE REFLECTS THE PRESENCE OF VARIOUS CIRCUMSTANCES, AS THE STARTING POINT OF THE AUTHORIAL WORKS, AS WELL AS DIFFERENT VIEWS ON PROBLEMS AND POSSIBLE APPROACHES TO SOLVING THEM, WHICH DEPICT THE CURRENT ARCHITECTURAL PRODUCTION. OF A TOTAL OF 254 SUBMITTED WORKS, 61 WERE SELECTED FOR THE EXHIBITION, AS WELL AS 21 STUDENT WORKS, IN ALL ELEVEN CATEGORIES. THE POWER OF INVENTIVENESS, TOGETHER WITH SKILL AND TECHNICAL EXPERTISE OF THE DESIGNER TO BUILD A HARMONIOUS RELATIONSHIP WITH THE ENVIRONMENT THROUGH A HARMONIOUS AND MODERATE RELATIONSHIP WITH THE NATURAL AND BUILT ENVIRONMENT AND WITH A DEEP APPRECIATION OF TRADITION, HERITAGE AND THE USERS, WAS DECISIVE FOR THE CHOICE OF EXHIBITS. THE CHARACTER AND QUALITY OF THE PRESENTED ACHIEVEMENTS SHAPED THE JURY'S DECISION TO AWARD PRIZES AND HONOURS IN 7 OF THE 9 COMPETITION CATEGORIES. SOLUTIONS GROUNDED IN THE PRACTICE OF SUSTAINABLE CONSTRUCTION, THOSE THAT USE LOCAL AND/OR RECYCLED MATERIALS AND RENEWABLE

ИЛИ СЕ БАВЕ ТРАНСФОРМАЦИЈОМ ПОСТОЈЕЋЕГ ГРАЂЕВИНСКОГ ФОНДА. ИНОВАТИВНОСТ, ХОЛИСТИЧКИ ПРИСТУП И РЕЛЕВАНТНОСТ У ДРУШТВЕНОМ СМISЛУ ПОСТАВЉЕНИ СУ КАО ПРИМАРНИ КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА ЗА НАГРАЂИВАЊЕ. ПРИДРЖАВАЈУЋИ СЕ ВИСОКИХ МЕРИЛА ЗА ПРОЦЕНУ УСПЕШНОСТИ, ЖИРИ ЈЕ У ИЗБОР РАДОВА ЗА НАГРАДЕ И ПРИЗНАЊА УВРСТИО И ЈЕДАН НЕИЗВЕДЕН АРХИТЕКТОНСКИ ПРОЈЕКАТ, АЛИ И ДВА РАДА СРПСКИХ АУТОРА РЕАЛИЗОВАНИХ У РЕГИОНУ. ТАКОЂЕ СЕ УСАГЛАСИО ДА ГРАН ПРИ РАВНОПРАВНО ПОДЕЛЕ ДВА РАДА КОЈА ПОМЕРАЈУ ГРАНИЦЕ У ДОМЕНУ РЕХАБИЛИТАЦИЈЕ НАПУШТЕНИХ ИСТОРИЈСКИХ СТРУКТУРА – ЈЕДАН, СВЕЖИМ ПРОЈЕКАНТСКИМ РЕШЕЊЕМ ОБНОВЕ ВРЕДНОГ ИСТОРИЈСКОГ ТКИВА ЗАСНОВАНОГ НА ТРАДИЦИОНАЛНОМ И ТЕМЕЉНОМ ИСТРАЖИВАЊУ ТВРЂАВСКЕ АРХИТЕКТУРЕ, А ДРУГИ, УСПОСТАВЉАЊЕМ ДИЈАЛОГА ИЗМЕЂУ ДИРЕКТНИХ И СКРИВЕНИХ ЗНАЧЕЊА РУИНИРАНОГ ФАБРИЧКОГ КОМПЛЕКСА И ИЗЛОЖБЕНОГ МАТЕРИЈАЛА КОЈИ ОТВАРА ЕКСТРЕМНО АКТУЕЛНЕ ДРУШТВЕНЕ ТЕМЕ У НАМЕНСКОЈ СТРУКТУРИ ПАВИЉОНА ОГРАНИЧЕНОГ ТРАЈАЊА.

ENERGY SOURCES OR DEAL WITH THE TRANSFORMATION OF THE EXISTING BUILDING STOCK, WERE ESPECIALLY POSITIVELY EVALUATED. FURTHERMORE, INNOVATIVENESS, A HOLISTIC APPROACH AND RELEVANCE IN THE SOCIAL SENSE ARE SET AS THE PRIMARY EVALUATION CRITERIA FOR THE AWARD. ADHERING TO THE HIGH ASSESSMENT CRITERIA, THE JURY INCLUDED IN THE SELECTION OF WORKS FOR AWARDS AND RECOGNITIONS ONE ARCHITECTURAL PROJECT IN PROGRESS, AS WELL AS TWO WORKS BY SERBIAN AUTHORS REALIZED IN THE REGION. IT WAS ALSO AGREED THAT THE GRAND PRIX SHOULD BE SHARED BY TWO WORKS, WHICH PUSH THE BOUNDARIES IN THE FIELD OF THE RESTORATION OF ABANDONED HISTORICAL STRUCTURES – ONE, WITH A FRESH DESIGN SOLUTION FOR THE RESTORATION OF A VALUABLE HISTORICAL EDIFICE BASED ON TRADITIONAL AND IN-DEPTH RESEARCH OF FORTRESS ARCHITECTURE, AND THE OTHER, BY ESTABLISHING A DIALOGUE BETWEEN THE DIRECT AND HIDDEN MEANINGS OF A DERELICT FACTORY COMPLEX AND EXHIBITION MATERIAL THAT OPENS UP EXTREMELY CURRENT SOCIAL TOPICS IN A PURPOSE-BUILT PAVILION STRUCTURE OF LIMITED DURATION.

**ПРОФ. ДР ВЕРНЕР ЗОБЕК /
ДИПЛ. ИНЖ. ИВАН ТОМОВИЋ**

КАКО ЋЕМО ГРАДИТИ У БУДУЋНОСТИ И ЗА БУДУЋНОСТ?

У току претходних сто година, упркос томе што су вођени два глобална рата и безброј локалних ратова, број становника планете порастао је скоро четири пута. Свако ново поколење морало је да изгради један нови свет поврх већ постојећег, грамзиво користећи природне ресурсе и фосилна горива, сматрајући их за готово бесплатне и практично неисцрпне. Већ при крају 20. stoleћа овакав приступ, нарочито примењиван у енергетски изузетно захтевним процесима обраде минералних материјала, довео је грађевинску индустрију на водеће место списка највећих загађивача планете, чинећи је одговорном за 60 одсто глобалне потрошње сировина, 50 одсто производње отпада, 50 одсто емисија штетних гасова и не мање од 35 процената укупне потрошње енергије.

Резултати таквог приступа данас се свуда око нас могу видети голим оком и свако их може осетити на сопственој кожи. Савремени урбани конгломерати Запада претворени су у „топлотна острва“, у којим је практично немогуће обитавати у току све врелијих летњих дана. С друге стране, земље „у развоју“ гуше се од смога у току зимских месеци, а сликовити пејзажи њихове природе су сурово ишарани хиљадама дивљих депонија грађевинског и другог отпада.

**PROF. DR WERNER SOBEK /
DIPL. ING. IVAN TOMOVIC**

HOW TO BUILD IN AND FOR THE FUTURE?

Over the course of the last 100 years, despite two global and countless local wars, human population increased its number by nearly four times. Each generation had to build another world on top of the existing one, greedily using natural resources and fossil fuels, treating them as virtually free and infinite. Towards the end of twentieth century, this approach, particularly practiced in energy-intensive processing of mineral materials, brought the construction industry to the leading position of Earth's biggest polluters, being responsible for 60% of worldwide natural resources consumption, 50% of waste production, 50% of climate-damaging emissions and not less than 35% of global energy consumption.

At the present time, outcomes of such activities are visible and palpable all around us. Modern urban conglomerates of the West represent heat islands, hardly habitable during the increasingly hot summers, while developing countries struggle with the heavily polluted air during the heating season and the severe problem of construction waste, tragically portrayed through thousands of wild landfills, contaminating picturesque natural landscapes.

Оваква ситуација означава почетак великог преображаја у архитектури и градитељству. Мали кораци, који су до сада предузимани, нису ни приближно сразмерни захтевима времена. Постојеће методе не дају одговор растућим изазовима – јер проблем се не може решити истим средствима којим је изазван. Нове технологије се развијају, али оно што је заправо најпотребније јесте потпуна промена парадигме пројектовања и грађења. Кључну улогу и највећу одговорност у том процесу имају ствараоци и покретачи идеја, односно архитекте и инжењери који треба да покажу спремност и способност за искрен и отворен дијалог између себе, са околином и са друштвом и, коначно, што је можда и најтеже, са својим сопственим наслеђем. Само кроз тај и такав дијалог ми можемо добити одговор на питање – како градити у будућности и за будућност?

This situation marks a beginning of a big transformation in architecture and construction. The small steps that have been taken so far do not satisfy the needs of our time. Existing methods are not suited for the actual challenges – problems will never be solved by the means which caused them. New technologies are being developed, but what is necessary the most, is a decisive change of the reigning design and construction paradigms. The crucial role and the greatest responsibility for this change lies with the idea generators – architects and engineers – and their capability to make an open-minded dialogue with each other, with society, the environment and, what is probably the hardest of all, with their own legacy. This dialogue is the only way to get an answer on how we want to build in and for the future.

О АРХИТЕКТУРИ, РАЗГОВОРОМ

Од 1974, када је основан, Салон архитектуре се више пута мењао када је реч о карактеру, формату и селекцији излаганих радова, док су зграде, ентеријери и награђени аутори старили или нестајали, а нови погледи се отварају кроз генерацијске смене, сусрете и сукобе. У тим менама Салон је уз успоне и падове упорно опстајао као средишња погледа архитектонске струке у Београду. Али зашто ми се онда чини да је Салон ове године другачији него што га памтимо и бележимо? Пре дванаест година уводни текст каталога Салона писала сам, као члан тадашњег жирија, у настојању да пробудим архитектонску заједницу из критичке обамрлости и манифестацију из институционалне тромости. Стручну јавност, организатора и нас у жирију тада сам позвала да се упитамо да ли Салон постаје сајам, а архитектонска критика пропаганда, те сам излаз из пословичног тунела, односно захукталу локомотиву која иде ка нама да и нас и Салон прегази, назирала у процесу темељне промене концепције манифестације.

ON ARCHITECTURE, IN DIALOGUE

Since it was founded in 1974, the Salon of Architecture has every so often changed in its character, format, selection of exhibits, whereby buildings, interiors and awarded architects either aged or vanished, and new outlooks opened by way of intragenerational shifts, intersections and clashes. All throughout, the Salon, in its high and low points, persisted as the central event of architectural profession in Belgrade. Why does it then seem that this year's Salon differs from those remembered or noted in the past? While writing the introductory essay for the Salon's catalogue as a member of the previous jury in 2011 I aimed at waking up the architectural community from critical deadness and this event from institutional lethargy. I called upon the professional public, organisers and ourselves the jury to react accordingly, whether the Salon was becoming a trade fair and architectural critique an advertising. A glimpse of light at the end of the proverbial tunnel or rather the light of the steam engine rushing towards us to crush the Salon and all of us with it, seemed to me to be in the process of fundamental change of the manifestation's concept.

Данас видимо и критички испитујемо смисао промена концепције Салона у протеклој деценији, било да се ради о увођењу активног партнерства са организацијама као што су ЖАД или АСАП, већој интернационализацији жирија, ригорозности селекције, постављању важних преседана у наградама или све веће разноврсности пратећих активности. Ако је у тим променама Салон претрпео и неке лоше последице, каква је, налазимо, редукција увида у ширину текућих пракси као консеквенца релативно субјективних мерила жирија, или стварање естетизоване галеријске слике архитектонске стварности и идеализације демократског процеса у производњи простора, 45. Салон поставља изричит захтев да се о томе разговара, наиме, о добрим и лошим исходима, актерима промена и последицама. Зато је ове године Салон другачији, јер хоћемо да разговарамо, отворено, без идеологизације и политиканства, скривених агенди и заступања појединачних интереса, већ уважавајући сложеност историјских, научних, техничких и друштвених услова архитектуре. О архитектури, разговором, без политичке инструментализације у расправама, укључујући и оне о ратним сукобима и отвореним питањима броја жртава.

Presently, we can see and critically assess the sense of Salon's conceptual changes that took place in the last decade, such as active partnering with organisations like ŽAD or ASAP, broader internationalisation of the juries, increased selection rigour, setting important awards precedents, and diversified side events program. If the changes also resulted in some undesirable consequences, such as I would argue is the reductive insight into the breadth of current practice subsequent to relatively subjective criteria of the juries, or estheticized gallery image of architectural reality and idealisation of the democratic processes in the production of space, this 45th Salon calls for dialogue, that is, discussion about both good and bad outcomes, actors of change and consequences. It is for that reason that this Salon is unlike past ones, as it calls for open intersectional discussion of architecture's historical, scientific, technical and social conditions, and free from ideology or politicking, without hidden agendas, and not serving any particular interests. On architecture, in dialogue, thus, not succumbing to political instrumentalization of discussion, including that on conflict and open issues regarding number of victims.

О КОНТЕКСТУ

Градитељске интервенције, које свакодневно настају у простору око нас, практично је немогуће игнорисати. Како из перспективе физичког окружења, тако и из перспективе друштвених односа. Стварност, коју чине природна и грађена средина, али и шири друштвени, социокултуролошки, економски и политички оквир, контекст је у коме настаје савремена архитектура у свим њеним појавним облицима, од минималистичке, ефемерне, активистичке, експресивне, комерцијалне, унутрашње, пејзажне, истраживачке, виртуелне до монументалне. Разумевање и поштовање контекста подразумевају позитиван однос према традицији, према природном или грађеном / урбаном окружењу, али и однос разумевања потреба и обичаја заједнице у којој се и за коју се архитектура ствара.

Архитектура је дисциплина која сензибилитетом према окружењу све слојеве и сва значења стваралаштва једног друштва – без обзира на време њиховог настанка, њихов значај и карактер – уздиже на пиједестал идентитета заједнице. Када је утемељена у поштовању свеукупних околности које представљају ограничење ауторског израза, с једне стране, и умећа пројектанта да оствари иновативан

ABOUT THE CONTEXT

Construction interventions, that occur every day in our vicinity, are almost impossible to ignore. Both from the perspective of the physical environment and from the perspective of social relations. The real world of natural and built environment, but also the wider social, socio-cultural, economic, and political circumstances, is the context in which contemporary architecture is created in all its forms, from a minimalist, ephemeral, activist, expressive, commercial, interior, landscape, research, virtual to monumental. Perception of the context, its understanding and appreciation, implies a positive relationship towards tradition, towards the natural or built / urban environment, but also a relationship of understanding the needs and customs of the locality and the community architecture is created for.

Architecture is a discipline that, by having the sensibility towards the environment, raises all layers and meanings of the creations of a society to the pedestal of the identity of the community, regardless of the time of their creation, their importance or character. Architecture achieves harmony with its environment, respects the context and needs of its users in a physical, aesthetic and spiritual sense when it is founded in respect of the overall circumstances that represent the limitation

и инспиративан дијалог са тим околностима, уз изражен сензибилитет према затеченим природним и створеним условима, са друге, архитектура остварује хармонију са својим окружењем, поштује контекст и потребе својих корисника у физичком, естетском и духовном смислу.

Размишљајући о друштвеној улози архитектуре, питам се шта је контекст за савремено архитектонско стваралаштво у Србији? Шта су мерила која одређују да је архитектура у хармонији са окружењем? На који начин архитектура може да покрене промене како у заједници, тако и у амбијенту? Да ли мале интервенције могу да изазову велике трансформације? Да ли је урбана стварност српских градова екстремна околност коју треба из корена мењати или је још увек можемо квалитетним, суптилним интервенцијама постепено трансформисати?

of the author's expression on the one hand, and the ability of the designer to achieve an innovative and inspiring dialogue with those circumstances with a pronounced sensibility towards the existing natural and created conditions on the other hand.

Considering the social role of architecture, I ask myself what is the context for contemporary architectural creativity in Serbia? What are the criteria that determine architecture in harmony with the environment? In what way can architecture initiate changes, both in the community and in the environment? Is the urban reality of Serbian cities an extreme circumstance that needs to be radically changed, or can we still gradually transform it with quality, subtle interventions?

КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ: ДОПРИНОС ДИЈАЛОГУ У АРХИТЕКТУРИ

Критичко мишљење сматра се једном од кључних компетенција за суочавање с комплексним изазовима 21. века. Произлази из савремене развојне парадигме која пребацује одговорност на појединца од ког се очекује да буде промотер позитивних промена и оспособљен да делује у сложеним ситуацијама. При томе, начин решавања проблема и генерисања иновативних решења мора бити заснован на темељном преиспитивању устаљених оквира мишљења и доминантног вредносног оквира. У основи, циљ је изградња друштвено одговорног појединца и његових изоштрених ставова у сврху стварања праведнијих односа у друштву у целини. Сматра се да је критичко мишљење основно средство за развијање активног става према друштвеним изазовима који се пак посматрају као резултат праксе усвојених идеологија и успостављених односа између друштвених актера у заједници.

У контексту професионалног деловања тежиште је на изградњи тзв. рефлексивног практичара. Критичко мишљење омогућава професионалцима да преиспитају своја уверења и донесу добро засноване и логички утемељене закључке о томе у шта верују и шта чине. Јасно је да њихова улога не може бити неутрална и аполитична, нити подређена праксама у оквиру датог система. Професионална експертиза мора бити повезана

CRITICAL THINKING: A CONTRIBUTION TO DIALOGUE IN ARCHITECTURE

Critical thinking is considered as one of the key competencies for facing the complex challenges of the 21st century. It stems from the contemporary development paradigm that shifts the responsibility to the individual who is expected to be a promoter of positive changes and able to act in complex situations. At the same time, the method of solving problems and generating innovative solutions must be based on a thorough review of the established framework of thought and the dominant value framework. Basically, the goal is to build a socially responsible individual and his sharpened attitudes for the purpose of creating fairer relations in society as a whole. It is considered that critical thinking is a basic tool for developing an active attitude towards social challenges, which, in turn, are seen as the result of the practice of adopted ideologies and established relationships between social actors in the community.

In the context of professional activity, the focus is on building the so-called reflective practitioner. Critical thinking enables professionals to question their beliefs and make well-founded and logical conclusions about what they believe and what they do. It is clear that their role cannot be neutral and apolitical, nor subordinated to the practices within the given system. Professional expertise must be associated with an understanding of policies, the

са разумевањем политика, позиције и улоге експерата у просторном развоју и последицама професионалног деловања. Суштински, критичко-рефлексивна пракса представља друштвену активност са израженом етичком димензијом.

Способност критичког мишљења неопходна је за продуктиван и смислен дијалог. У основи критичког мишљења стоји преиспитивање норми, уврежених мишљења, претпоставки и тврдњи кроз изградњу рационалне аргументације, употребе јасних критеријума и уважавање индивидуалног, друштвеног и културног контекста, као и контекста домена у оквиру којег се размишља. То омогућава формирање информисаног и вредносно освешћеног става појединца и уједно отвара простор за интеракцију и трансформацију односа између различитих или супротстављених страна у циљу заједничког разумевања стварности и, сходно томе, преузимање одговорности за будуће лично и професионално деловање.

position and role of experts in spatial development and the consequences of professional action. Essentially, critical-reflexive practice represents a social activity with a pronounced ethical dimension.

The ability to think critically is essential for productive and meaningful dialogue. At the core of critical thinking is the questioning of norms, entrenched opinions, assumptions and claims through the construction of rational argumentation, the use of clear criteria and respect for the individual, social and cultural context, as well as the context of the domain within which one thinks. This enables the formation of an informed and value-conscious attitude of the individual and at the same time opens up space for interaction and transformation of relations between different or opposing parties with the aim of common understanding of reality, and accordingly assuming responsibility for future personal and professional actions.

МАРИЈАНА РАДОВИЋ,
АРХИТЕКТКИЊА,
M2ATELIER

НЕРАСКИДИВА ВЕЗА ИЗМЕЂУ ЕНТЕРИЈЕРА И ЕКСТЕРИЈЕРА

Архитектура је, заједно са другим облицима уметности, склона сталним променама. Постаје зеленија, одрживија, са револуционарном свешћу о доношењу приступачних, инклузивних, еколошких избора примењених на сваки детаљ, од материјала до развијене технологије.

Процес пројектовања почиње просторном перцепцијом и вредновањем средине, њене историје, традиције, културе, ограничења и потенцијала, балансира и између естетике и функционалности, захтева савременог начина живота и индивидуалних очекивања, а затим прелази у креацију која узима у обзир све елементе, али их филтрира до префињеног облика који се назива коначни дизајн ентеријера. **Иновација** долази из искуства, истраживања, фокусирања на детаље, материјале и пропорције и охрабрује да креативно размишљање помери границе и истражи могућности.

Филозофија холистичког дизајна укоренења је у дизајнеровом разумевању пуног потенцијала простора и његове интеграције у окружње.

MARIJANA RADOVIĆ,
ARCHITECT,
M2ATELIER

THE UNBREAKABLE / INSEPARABLE LINK BETWEEN THE INTERIOR AND THE EXTERIOR

Architecture, along with other art forms, is prone to constant change. It's becoming greener, more sustainable, with a revolutionary awareness for making accessible, inclusive, environment-friendly choices applied to every detail, from materials to developed technology.

The design process starts with spatial perception and an evaluation of the environment, its history, tradition, culture, limitations, and its potential, also balancing between aesthetics and functionality, the demands of a modern lifestyle and individual expectations, and then transitioning into a creation that considers all the elements but filters them to a refined shape called final interior design. **Innovation** comes from experience, research, focus on details, materials, and proportions, as well as the encouragement to push creative thinking past the limits and explore other possibilities.

The holistic design philosophy is rooted in the designer's understanding of the full potential of space and its integration into consolidated surroundings. **A harmonic dialogue between the interior and the exterior** is dominant in my

Хармоничан дијалог између ентеријера и екстеријера доминантан је у мојим пројектима, уз контекст и одрживи минимализам. Планирање и интеграција природног окружења са дизајнираним окружењем које је направио човек помаже у стварању течног и беспрекорног дизајна и задовољава – **есенцијалне вредности** – једноставно, чисто и префињено. **Осветљење**, и природно и вештачко, игра улогу у дефинисању тона амбијента, омекшава прелазе, побољшава комуникацију и ствара приватност у њему. Важни су баланс, пропорције, контекст и детаљи. Често постоји неповезаност између унутрашњег и спољашњег простора и наша је одговорност да пронађемо везу која води ка интеграцији, нпр. кућа у природи, али не и њен део наспрам куће уклопљене у околне стене и дрвеће.

Дизајнирајући пројекте свих размера, дизајнер и архитекта играју кључну улогу у побољшању простора, његове слободе и искуства корисника и на тај начин стварају разлику у нашим животима, заједницама и архитектонском пољу.

projects, along with context and sustainable minimalism. Planning and the integration of the natural environment with the designed man-made environment helps to create a flowing and seamless design and satisfies **the core values** – Simple, Clean, and Refined. **Light**, both natural and artificial, plays a role in defining the tone of the ambient, softens the transitions, improves communication, and creates privacy within it. Balance, proportion, context, and details matter. Often there is a disconnection between the interior and exterior spaces and it's our responsibility to find a link that leads to integration, e.g. a house in nature but not part of it vs. a house blended into the surrounding rocks and trees.

By designing projects of every scale, the designer and the architect play a crucial role in enhancing the space, its freedom and the occupants' experience and by doing so create a difference in our lives, communities, and the field of architecture.

**ЉУБИЦА АРСИЋ И ДНИЈЕЛ ФУКС,
АРХИТЕКТИ****АРХИТЕКТУРА СУТРАШЊИЦЕ:
НАВИГИРАЊЕ СЛОЖЕНОШЋУ**

Разматрајући пројекте 45. Салона архитектуре, приметили смо висок квалитет студентских, истраживачких и конкурсних пројеката, као и пројеката унутрашње архитектуре и просторних интервенција. Ти радови показују могући правац архитектонске продукције. Међутим, остварење изграђене архитектуре подразумева навигацију кроз сложене дијалоге и прилагођавање променљивим условима тржишно оријентисане индустрије у Србији. То је у основи одвојен задатак који захтева различите методе евалуације. Разлика између потенцијала које показују професионалци на различитим нивоима каријере и стварности изграђеног окружења подстиче нас на формирање хипотеза и предлога за потенцијалне путање реструктурирања архитектонске струке. Фактори као што су економски услови, бирократске препреке, недостатак подршке за иновације и корупција доприносе тој разлици.

Да бисмо унапредили архитектонску ситуацију у Србији, кључно је да ми, архитекти, усвојимо вишедимензионалан приступ. То не укључује само ослањање на подршку Владе у подстицању јавног интереса и посвећености висококвалитетној архитектури већ и предузимање проактивних корака унутар саме индустрије. Реевалуација архитектонског образовања и подстицање архитеката на формирање коморе и удружења, као и самостално покретање пројеката, кључни су елементи овог приступа. Савремени српски архитекти требало би да дају приоритет сарадњи и ангажовању унутар струке, али и дијалогу с различитим заинтересованим странама.

**LJUBICA ARSIĆ AND DANIEL FUCHS,
ARCHITECTS****ARCHITECTURE OF TOMORROW:
NAVIGATING COMPLEXITIES**

Reflecting on the projects of the 45th Salon of Architecture, we noticed a high quality of student, research and competition projects, as well as projects in interior architecture and spatial interventions. These works showcase the potential direction of architectural production. However, realizing built architecture involves navigating the complex dialogues and adapting to the evolving conditions of a market-driven industry in Serbia. That is fundamentally a distinct task that demands different evaluation methods. This disparity between the potential displayed by professionals at various career stages and the reality of the built environment prompts the formation of hypotheses and suggestions for potential pathways to restructure the building industry. Factors such as economic conditions, bureaucratic obstacles, lack of support for innovation, and corruption contribute to this disparity.

To enhance the architectural landscape in Serbia, we think it is crucial to adopt a multifaceted approach. This includes not only relying on government support to foster public interest in design and commit to high-quality architecture but also taking proactive steps from within the industry. Reevaluating architectural education and encouraging architects to form unions and self-initiate projects are essential components of this strategy. Contemporary Serbian architects should prioritize collaboration and dialogue within the field, as well as engage with various stakeholders.

Суочени са изазовима грађевинске индустрије у Србији, коју неретко карактеришу непрофесионализам, импровизација и дискриминација, архитекти ће можда морати да развију додатне вештине, ангажују се у „неформалности“, да истражују дисјункције и кроз образовање буду боље припремљени за тржиште којем ће служити. С неким предвиђањима да ће будућност Европе личити на тренутно стање привремености и неизвесности Србије, јединствени квалитети Србије могли би да пруже вредан увид у навигацију будућих изазова широм континента.

Са наше тачке гледишта, кључно је опремити архитекте неопходним вештинама за остваривање визионарских пројеката који се супротстављају савременим просторним условима Србије. Залажемо се за промовисање улоге архитекте као „мајстора дијалога“ који ће премостити јаз између јавних и приватних интереса, науке и тржишта, као и између академије и праксе.

In the face of market-driven industry challenges in Serbia, sometimes characterized by unprofessionalism, improvisation and discrimination, architects may need to develop additional skills, engage with informality, explore disjunctions and through education be better prepared for the market they will serve. With some predictions that Europe's future will resemble Serbia's current state of temporariness and uncertainty, Serbia's unique qualities could provide valuable insights into navigating future challenges across the continent.

In our view, it is crucial to equip architects with the skills necessary to realize visionary projects that stand in contrast to Serbia's contemporary spatial conditions. We advocate for promoting the role of the architect as a "Master of Dialogues," bridging the gap between public and private interests, science and the market, as well as between academia and practice.

ЖИРИ ЧЛАНОВИ/ЦЕ JURY MEMBERS

ПРОФ. ДР ВЕРНЕР ЗОБЕК,
АРХИТЕКТА, ИНЖЕЊЕР,
ИСТРАЖИВАЧ И ПИСАЦ –
ПРЕДСЕДНИК ЖИРИЈА

ДР ЉИЉАНА БЛАГОЈЕВИЋ,
АРХИТЕКТКИЊА, ИСТОРИЧАРКА И
ТЕОРЕТИЧАРКА АРХИТЕКТУРЕ

АЛЕКСАНДАР САША ЗЕЉИЋ,
АРХИТЕКТА; AIA, NCARB, LEED BD+C;
КРЕАТИВНИ ДИРЕКТОР И
ДИРЕКТОР СТУДИЈА – GENSLER,
ЧИКАГО

ПРОФ. ДР ДУБРАВКА ЂУКАНОВИЋ,
АРХИТЕКТКИЊА; ДИРЕКТОРКА
РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ
СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ

МАРИЈАНА РАДОВИЋ,
АРХИТЕКТКИЊА,
M2ATELIER,
МИЛАНО

ДР МАРИЈА МАРУНА,
РЕДОВНИ ПРОФЕСОР
АРХИТЕКТОНСКОГ ФАКУЛТЕТА;
ДОБИТНИЦА ГРАН ПРИЈА 44. САЛОНА
АРХИТЕКТУРЕ

ЉУБИЦА АРСИЋ,
АРХИТЕКТКИЊА;
ДОБИТНИЦА ГРАН ПРИЈА 44. САЛОНА
АРХИТЕКТУРЕ

PROF. DR WERNER SOBEK,
ARCHITECT, ENGINEER,
RESEARCHER AND WRITER –
JURY PRESIDENT

DR LJILJANA BLAGOJEVIĆ,
ARCHITECT, ARCHITECTURAL
HISTORIAN AND THEORIST

ALEKSANDAR SAŠA ZELJIĆ,
ARCHITECT; AIA, NCARB, LEED BD+C;
PRINCIPAL, STUDIO DIRECTOR,
DESIGN DIRECTOR – GENSLER,
CHICAGO

PROF. DR DUBRAVKA ĐUKANOVIĆ,
ARCHITECT AND HEAD OF THE REPUBLIC
INSTITUTE FOR THE PROTECTION OF
CULTURAL MONUMENTS

MARIJANA RADOVIĆ,
ARCHITECT;
M2ATELIER,
MILANO

PROF. DR MARIJA MARUNA,
PROFESSOR AT THE FACULTY OF ARCHITECTURE,
RECIPIENT OF THE GRAND PRIX AT THE 44TH
SALON OF ARCHITECTURE

LJUBICA ARSIĆ,
ARCHITECT, RECIPIENT OF THE GRAND PRIX
AT THE 44TH SALON OF ARCHITECTURE



Prof. Dr. E.h. Dr. h.c.
ВЕРНЕР ЗОБЕК (* 1953)
ПРЕДСЕДНИК ЖИРИЈА

Вернер Зобек је архитекта и консултант инжењер. Оснивач је Института за лаке конструкције и идејно пројектовање (ILEK) на Универзитету у Штутгарту. Од 2017. до 2020. био је председник DFG Центра за колаборативно истраживање *SFB 1244* на тему „Прилагодљиве конструкције и структуре“. Вернер Зобек је покренуо и водио неколико непрофитних иницијатива као што су aed e.V. Године 2022. одликован је Савезним крстом за заслуге, једним од највиших немачких признања.

Зобек је оснивач глобално активне канцеларије за планирање са више од 350 запослених. Предузеће обрађује све врсте објеката и материјала. Посебан нагласак је стављен на пројектовање и планирање објеката, фасада и техничке грађевинске опреме као и на консалтинг у грађевинској физици. Циљ је изграђено окружење које је невероватно лепо али је истовремено у интересу будућих генерација – Вернер Зобек жели да гради без емисија за више људи и са мање материјала.

Prof. Dr. E.h. Dr. h.c.
ВЕРНЕР СОБЕК (* 1953)
JURY PRESIDENT

Werner Sobek is an architect and consulting engineer. He is the founder of the Institute for Lightweight Structures and Conceptual Design (ILEK) at the University of Stuttgart. From 2017 until 2020 he was chairman of the DFG Collaborative Research Centre *SFB 1244* on “Adaptive Building Skins and Structures.” Werner Sobek initiated and headed several non-profit initiatives such as the aed e.V. In 2022 he was awarded the Federal Cross of Merit, one of Germany’s highest distinctions.

Werner Sobek is the founder of a globally active planning office with more than 350 employees. The company processes all types of buildings and materials. Special emphasis is placed on the design and planning of structures, *façades*, and technical building equipment as well as on consulting in building physics. The aim here is a built environment that is breathtakingly beautiful and at the same time meets the interests of future generations – Werner Sobek wants to build emission-free for more people and with less material.



ДР ЉИЉАНА БЛАГОЈЕВИЋ
АРХИТЕКТКИЊА

Др Љиљана Благојевић је архитекткиња, историчарка и теоретичарка архитектуре. Као пројектант радила је у тиму чувене Захе Хадид (Office of Zaha Hadid) и RHWL у Лондону и Институту за архитектуру и урбанизам Србије у Београду.

Предавала је пројектовање, историју и теорију архитектуре на Архитектонском факултету Универзитета у Београду и, као гостујућа професорка, на *Yale University School of Architecture*, Факултету умјетности и Политехници Универзитета Доња Горица у Подгорици и Техничком факултету Универзитета у Новом Саду. Ауторка је научних монографија *Модерна кућа у Београду, 1920–1941* (Београд, 2000), *Modernism in Serbia: The Elusive Margins of Belgrade Architecture, 1919–1941* (Cambridge MA, 2003), *Нови Београд: оспорени модернизам* (Београд, 2007), *Итинерари: Модерна и Медитеран: траговима архитектата Николе Добровића и Милана Злоковића* (Београд, 2015), и коауторка *Dobrović in Dubrovnik: A Venture in Modern Architecture* (Берлин, 2015). Њени чланци објављени су у *Planning Perspectives, The Journal of Architecture, Architecture Research Quarterly, Architectural History, Prostor, Arhitektura & Urbanizmus* и другим академским часописима. Коауторка је павиљона Србије на 11. Међународној изложби архитектуре у Венецији.

Добитница је награде за животно дело Асоцијације српских архитеката, Награде *Ранко Радовић* и *Grand Prix* Салона архитектуре у Београду. Ради као *design manager* у *Deka inženjeringu* у Београду.

DR LJILJANA BLAGOJEVIĆ
ARCHITECT

Ljiljana Blagojević, PhD, is an architect, architectural historian and theorist. She was an architect in the Office of Zaha Hadid and RHWL in London, and the Institute of Architecture and Urbanism of Serbia in Belgrade.

She has taught at the University of Belgrade and, as a visiting professor, at Yale University, the University of Donja Gorica and the University of Novi Sad. She has authored the scholarly monographs *Modern House in Belgrade, 1920–1941* (Belgrade, 2000), *Modernism in Serbia: The Elusive Margins of Belgrade Architecture, 1919–1941* (Cambridge MA, 2003), *Novi Beograd: Contested Modernism* (Belgrade, 2007), and *Itineraries: Modern and Mediterranean: Tracing the Steps of Architects Nikola Dobrović and Milan Zloković* (Belgrade, 2015), as well as co-authored *Dobrović in Dubrovnik: A Venture in Modern Architecture* (Berlin, 2015). Her articles were published in *Planning Perspectives, The Journal of Architecture, Architecture Research Quarterly, Architectural History, Prostor, Arhitektura & Urbanizmus* and other scholarly journals. She has also co-authored the Serbian Pavilion at the 11th International Architecture Exhibition in Venice.

She is the recipient of the Association of Serbian Architects Lifetime Achievement Award, the Ranko Radović Award and the Grand Prix of the Salon of Architecture in Belgrade. She is currently engaged as a Design Manager at *Deka Inženjering* in Belgrade.



МАРИЈАНА РАДОВИЋ
АРХИТЕКТИЊА И СУОСНИВАЧ
АРХИТЕКТОНСКОГ
ДИЗАЈН СТУДИЈА M2ATELIER

Маријана Радовић је архитекткиња, дизајнерка ентеријера и суоснивач архитектонског и дизајн студија m2atelier, у Милану. Дипломирала је дизајн ентеријера на Универзитету у Београду и мастер студије за дизајн јахти на Факултету Политехничко у Милану, где је данас гостујући професор.

Опсег њеног рада и истраживања обухвата архитектуру, дизајн ентеријера, намештаја, јахти и *fashion retail*. Пре оснивања студија Standby 2006. у Београду, радила је у *Lazzarini Pickering* у Риму, затим у Женеви и Атини, где је била одговорна за пројекте породице Латсис, а 2009. прешла у Милано, где од тада изводи бројне пројекте за клијенте широм света.

Актуелни пројекти: реконструкција старе зграде *Coca-Cole* у Њујорку и ентеријер *Core Cluba*, сарадња са *Foster & Partners* на згради *Transamerica* у Сан Франциску, ентеријер нове вишеспратнице *Brickell Ave Miami* у сарадњи са *Arquitectonica*; пројекти и реконструкције резиденција у Милану, Норвешкој, Кану, Портофину, на Миконосу, пројекти јахти и бродова са бродоградилштима *Feadship*, *Vitters*, *Conrad*, *Codecasa*, *Azimut Benetti*; дизајн намештаја у сарадњи са *Giorgetti* и *Visionnaire* итд.

Карактеристична одлика њених пројеката јесте стални напор да се смањи сувишно и елиминишу непотребни елементи који преоптерећују простор, како би се постигао једноставан, рафиниран, и аеродинамичан дизајн, заснован на одрживом минимализму и постулату *less is enough*.

Дизајнерски рад Маријане Радовић награђен је бројним наградама.

MARIJANA RADOVIĆ
ARCHITECT AND
CO-FOUNDER OF
M2ATELIER

Marijana Radović is an architect, interior designer, and co-founder of **m2atelier**, an architecture and design studio based in Milan. She graduated from the University of Belgrade and obtained a master's degree in Yacht design from the *Milan Polytechnic*, where she is now a visiting lecturer.

The scope of her work and research includes architecture, interior design, yachting, product design, and fashion retail. Before founded the Standby studio in 2006 in Belgrade, she worked at the *Lazzarini Pickering* studio in Rome, then in Geneva and Athens where she oversaw the projects of the Latsis family; then moved to Milan in 2009, where since serves high-end clients across the globe.

Several ongoing projects are: a reconstruction of the former Coca Cola building in New York, interior design for *Core Club*, a collaboration with *Foster&Partners* on the Transamerica building in San Francisco; the interior of the new 77-story building *Brickell Ave Miami* in collaboration with *Arquitectonica*; residential projects and reconstructions in Milan, Norway, Cannes, Portofino, Mykonos, interior yacht design projects with shipyards *Feadship*, *Vitters*, *Conrad*, *Codecasa*, *Azimut Benetti*; furniture design in collaboration with *Giorgetti* and *Visionnaire*, etc.

The distinctive feature of her projects is a constant effort to reduce redundancy and abolish unnecessary elements that overload the space to achieve dry, streamlined, aerodynamic design based on sustainable minimalism and summed up in the motto *Less is Enough*.

The design work of Marijana Radović has been acknowledged by numerous awards.



ПРОФ. ДР МАРИЈА МАРУНА
РЕДОВНИ ПРОФЕСОР АРХИТЕКТОНСКОГ
ФАКУЛТЕТА

Др Марија Маруна је редовна професорка на Архитектонском факултету Универзитета у Београду. Руководилац је курса из домена теорије планирања, управљања урбаним развојем и стратешког урбаног дизајна. Као гостујућа наставница учествовала је у реализацији студијских програма *ETH Zürich*, *TU Berlin*, *Universität Stuttgart*, *Universidad de Granada*, *Universitat Politecnica de Catalunya*, *Politecnico di Milano* и др. Руководилац је истраживачке јединице Лабораторија за културу планирања и дизајн просторних политика на Архитектонском факултету.

Ауторка је публикације *Теорија планирања: прилог критичком мишљењу у архитектури* (2019), *Урбанизам Београда: приручник за истраживање процеса производње простора* (2013) и коауторка монографије *Стратешки урбани дизајн и културна разноликост* (2009) (са Надом Лазаревић Бајец). Уредница је више монографија националног значаја, од којих се издваја *У потрази за јавним интересом: донети урбанизма* (са Данијелом Миловановић Родић и Љубицом Славковић) и *Иновативни методолошки приступ изради мастер рада: допринос едукацији профила урбанисте* (са Ратком Чолић).

Добитница је више награда и признања за научни, истраживачки, стручни и менторски рад, од којих су између осталих друга награда на Конкурсу за урбанистичко-архитектонско решење Трга партизана у Ужицу (2000), годишња награда Привредне коморе Београда за најбољу докторску дисертацију (2010), прва награда за публикацију Удружења пејзажних архитеката Србије (2017), прва награда за публикацију на Салону урбанизма (2020), повеља поводом 150 година постојања Савеза инжењера и техничара Србије (2019) и Grand Prix Салона архитектуре у Београду (2022).

PROF. DR MARIJA MARUNA,
PROFESSOR AT THE FACULTY OF
ARCHITECTURE

Marija Maruna, PhD, is a full professor at the Faculty of Architecture, University of Belgrade. She is heading courses in the field of planning theory, urban governance and strategic urban design. As a guest teacher, she has participated in study programs at *ETH Zürich*, *TU Berlin*, *Universität Stuttgart*, *Universidad de Granada*, *Universitat Politecnica de Catalunya*, *Politecnico di Milano* and others. She is the Head of Laboratory for Planning Culture and Spatial Policy Design at the Faculty of Architecture in Belgrade.

Ms Maruna is the author of following books: *Planning Theory: A Contribution to Critical Thinking in Architecture* (2019), *Urbanism of Belgrade: A Handbook for Researching the Process of Space Production* (2013) and co-author of the monograph *Strategic Urban Design and Cultural Diversity* (2009) (with Nada Lazarević Bajec). She is the editor of several monographs of national importance, among which are:

In Search for Public Interest: The Scope of Urbanism (with Danijela Milovanović Rodić and Ljubica Slavković) and *The Innovative Methodological Approach to the Development of a Master Work: Contribution to the Education of an Urban Planner's Profile* (with Ratka Čolić).

She won several awards and recognitions for her scientific, research, professional and mentoring work, among which are the Second Prize at the Competition for the Urban-Architectural Solution of the Partizan Square in Užice (2000), the annual award of the Belgrade Chamber of Commerce for the best doctoral dissertation (2010), the First Prize for Publication of the Association of Landscape Architects of Serbia (2017), First Prize for Publication at the Salon of Urbanism (2020), Charter on the occasion of the 150th anniversary of the Association of Engineers and Technicians of Serbia (2019) and the Grand Prix of the Architecture Salon in Belgrade (2022).



АЛЕКСАНДАР САША ЗЕЉИЋ
АРХИТЕКТА; AIA, NCARB, LEED BD+C

Саша је дизајн партнер, студио директор и регионални директор Пракси у глобалној компанији за архитектуру и дизајн – Генслер (Gensler), где са својим тимовима ради на креирању иновативних решења за клијенте широм света. Са више од 24 године искуства рада на комплексним и награђиваним пројектима, укључујући *Shanghai Tower* (Шангајски торањ) у Шангају, *The Finance Centre Tower* (Финансијски центар) у Манили као и 333. Северна зелена улица (333 North Green Street) и Рехабилитациони институт (Shirley Ryan Ability Lab) у Чикагу – Саша дизајнира инспиративне просторе за живот и рад – оне који утичу на то да људи и заједнице живе боље. Фокусиран на квалитет, перформанс зграда и искуствени доживљај простора, Сашин рад и пројекти препознати су и овенчани бројним наградама. Сашин рад с *Генслеровим* тимом на Шангајском торњу препознат је 2016. године од AIA Chicago и добио *Distinguished Building Award*, а исте године *Shanghai Tower* добио је награду од *Council on Tall Buildings and Urban Habitat* (СТБУН) у категорији за најбољу високу зграду на свету. Сви ови пројекти познати су по својим иновацијама и квалитету и подигли су национални и међународни профил *Генслера*.

У професионалној заједници Саша снажно доприноси организацијама као што су Уједињене нације (UN) и *International Council for Caring Communities* (ICCC), где учествује у годишњим заседањима и организацији за старе особе. Саша је такође служио као председавајући *Council on Tall Buildings and Urban Habitat* (СТБУН) огранка за Чикаго, а аутор је многобројних стручних радова и презентација које је представљао на конференцијама широм света. Тренутно је члан *Urban Land Institute* (ULI) у чикашком *Product Council*-у.

Саша је дипломирао на Архитектонском факултету Универзитета у Београду, Србија, и стекао је М.Арх. са Универзитета Илиноис у Чикагу, где је дипломирао с високим оценама.

Између 2008. и 2010 Саша је живео и радио у Шангају, Кина. Ожењен је и живи у Чикагу.

ALEKSANDAR SAŠA ZELJIĆ
ARCHITECT; AIA, NCARB, LEED BD+C

With over 24 years' experience on a wide range of complex, high-profile and award-winning projects, including *Shanghai Tower*, *Manila's Finance Centre Tower* and *333 North Green and Shirley Ryan Ability Lab in Chicago* – *Sasha strives to design beautiful places—ones that are inspirational for life and work and that impact people and communities for the better. Serving as Design Partner, Studio Director and Regional Director of Practice's at the global design firm Gensler, Sasha is working with his teams to deliver innovative solutions for clients around the world through his continued passion for excellence. Always pursuing a high level of craft, performance and experience in his buildings, Sasha's work is recognized with numerous awards. In 2016 Sasha's work with Gensler team on Shanghai Tower was recognized with 2016 AIA Chicago Distinguished Building Award and in the same year Shanghai Tower won the Council on Tall Buildings and Urban Habitat (CTBUH) Best Tall Building Award Worldwide. These projects have elevated the firm's national and international profile and are well known for their high level of innovation and quality.*

In the professional community, Sasha is a strong contributor to organizations such as United Nations and the *International Council for Caring Communities* (ICCC). Sasha also served as the Chicago chapter chair of the *Council on Tall Buildings and Urban Habitat* (CTBUH) and has authored numerous white papers and presented at conferences worldwide. Currently he is serving at *Urban Land Institute* (ULI) – *Chicago Product Council*.

Sasha is graduate from the School of Architecture, University of Belgrade, Serbia, and holds an M.Arch. from the University of Illinois in Chicago where he graduated with high honors.

Sasha has spent two years living in Shanghai China, between 2008–2010. He is married and lives in Chicago.



ПРОФ. ДР ДУБРАВКА ЂУКАНОВИЋ
АРХИТЕКТКИЊА

Архитекткиња Дубравка Ђукановић је редовна професорка Академије уметности Универзитета у Новом Саду (Конзервација и рестаурација) и актуелна директорка Републичког завода за заштиту споменика културе. Звање инжењера, магистра наука и доктора техничких наука стекла је на Архитектонском факултету Универзитета у Београду. Након рада у Заводу за заштиту споменика културе Новог Сада и потом у Покрајинском заводу за заштиту споменика културе, од 2005. до 2020. води сопствени биро *Студио Д'АРТ*, лиценциран за израду пројеката за културна добра од националног и међународног значаја. Паралелно са радом у струци, бави се академским (2001–13. ФТН, сада АУ) и научноистраживачким радом. Члан је Одбора за ликовне уметности Матице српске и председник Одбора за културу Националне комисије за сарадњу са Унеском.

Добитница је награде *Ранко Радовић* за 2010, плакете Салона архитектуре (2010 и 2020), награде Јесењег салона УПИДИВ-а (2020) и Медаље културе за 2020. Награђивана је на отвореним архитектонским конкурсима у области уређења јавних простора (2016. и 2018). Ауторка је бројних архитектонских и конзерваторских пројеката, стручних и научних радова, коауторка више публикација и ауторка две монографије *Српске православне цркве 18. и 19. века у Бачкој и Архитектура римокатоличких цркава Војводине од 1699. до 1939*, која је 2019. године средствима мађарске владе објављена на мађарском и енглеском језику. Чланица је ЖАД-а, ИКС-а, ДКС-а и ICOMOS-а.

PROF. DR DUBRAVKA ĐUKANOVIĆ
ARCHITECT

Architect Dubravka Đukanović is a full professor at the University of Novi Sad Academy of Arts (Conservation and Restoration) and director of the Institute for the Protection of Cultural Monuments of Serbia – Belgrade. She earned her degree in engineering, Master of Science and Doctor of technical sciences at the Faculty of Architecture, University of Belgrade. After working at the Institute for the Protection of Cultural Monuments in Novi Sad and later at the Provincial Institute for the Protection of Cultural Monuments, she ran her own *Studio D'ART* from 2005 to 2020, licensed to create projects for cultural assets of national and international importance. Along with her professional work, Đukanović is engaged in academic (2001–13 FTN, now AU) and scientific research work. She is a member of Matica Srpska's Committee for Fine Arts of and President of the Committee for Culture of the National Commission for Cooperation with UNESCO.

She is the winner of the *Ranko Radović Award* for 2010, plaques from the Salon of Architecture (2010 and 2020), the UPIDIV Autumn Salon award (2020) as well as the Culture Medal for 2020. Đukanović has been awarded at open architectural competitions in the field of public space design (2016 and 2018). She is the author of numerous architectural and conservation projects, professional and scientific works, co-author of several publications and author of two monographs: *The Serbian Orthodox Church of the 18th and 19th centuries in Bačka and Architecture of the Roman Catholic Churches of Vojvodina from 1699 to 1939*, which publishing in Hungarian and English was funded by the Hungarian government in 2019. Đukanović is a member of ŽAD, IKS, DKS and ICOMOS.



ЉУБИЦА АРСИЋ АРХИТЕКТКИЊА

Љубица Арсић (Маст.инж.арх.) бави се архитектуром, урбанистичким планирањем и визуелном уметношћу. Основне и мастер студије завршила је на Архитектонском факултету у Београду. Професионално искуство стицала је у Србији, Швајцарској, Индији и Русији. Учествовала је на бројним међународним конкурсима и уметничким изложбама.

Била је научни сарадник на Архитектонском факултету Манипал у Индији 2013–14. године и радила истраживање на тему *Параметријски принципи архитектонског пројектовања древних индијских храмова Калијани Чалукја периода у Карнатаки*. Коауторка је више изведених пројеката у сарадњи са швајцарском архитектонском фирмом Бах-Миле-Фукс (Bach Mühle Fuchs). Од 2019. ангажована је на великом броју различитих активности и пројеката у оквиру бироа за архитектуру и урбанизам *Салевски Натер Кретц* (Salewski Nater Kretz) из Цириха, са којим осваја бројне награде.

Добила је Велику награду 44. Салона архитектуре и награду у категорији архитектуре са пројектом *Кућа од конопље* 2022. године.

LJUBICA ARSIĆ ARCHITECT

Ljubica Arsić (M.Arch) works in the fields of architecture, urban planning and visual arts. She completed her bachelor and master studies at the Faculty of Architecture in Belgrade. She gained professional experience in Serbia, Switzerland, India and Russia, as well as participating in numerous international competitions and art exhibitions.

She gained experience as a research assistant at the Faculty of Architecture, Manipal, India on the topic "Parametric Principles of Architectural Design of Ancient Indian Temples of the Kalyana Chalukya Period in Karnataka." Arsić is a co-author of several realized projects in cooperation with the architectural office Bach Mühle Fuchs. Since 2019, she has been engaged in a various activities and projects as part of the architectural and urban planning firm Salewski Nater Kretz.

She received The Grand Prize of the 44th Architectural Salon and an award in the category of architecture for the Hemp House project in 2022.

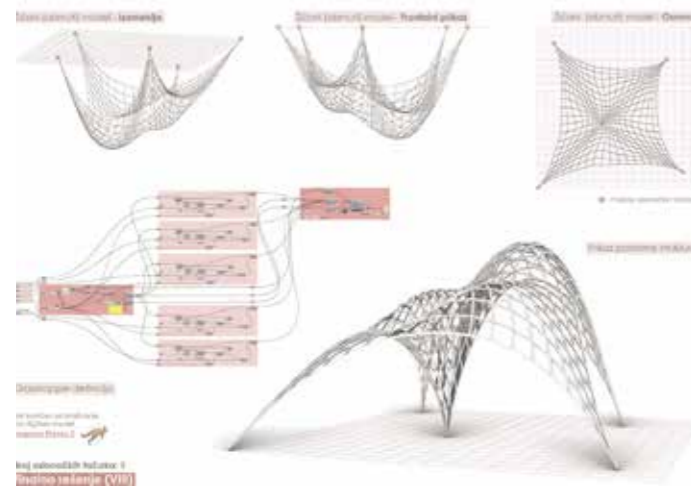
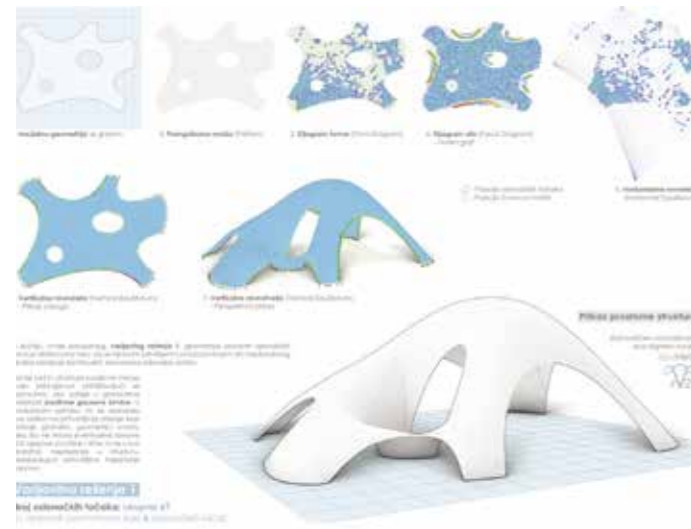
СЕЛЕКЦИЈА SELECTION

АРХИТЕКТУРА
УРБАНИЗАМ
УНУТРАШЊА АРХИТЕКТУРА
ЗАШТИТА ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА
ИСТРАЖИВАЊЕ И ЕКСПЕРИМЕНТИ
АРХИТЕКТОНСКА КРИТИКА
И ПУБЛИКАЦИЈЕ
ПЕЈЗАЖНА АРХИТЕКТУРА
АРХИТЕКТОНСКА ФОТОГРАФИЈА
КОНКУРСНИ ПРОЈЕКТИ
СТУДЕНТСКИ РАДОВИ

ARCHITECTURE
URBANISM
INTERIOR ARCHITECTURE
PROTECTION OF ARCHITECTURAL HERITAGE
RESEARCH WORK AND EXPERIMENTS
ARCHITECTURAL CRITICISM AND
PUBLICATIONS
LANDSCAPE ARCHITECTURE
ARCHITECTURAL PHOTOGRAPHY
COMPETITION PROJECTS
STUDENT WORKS

#04

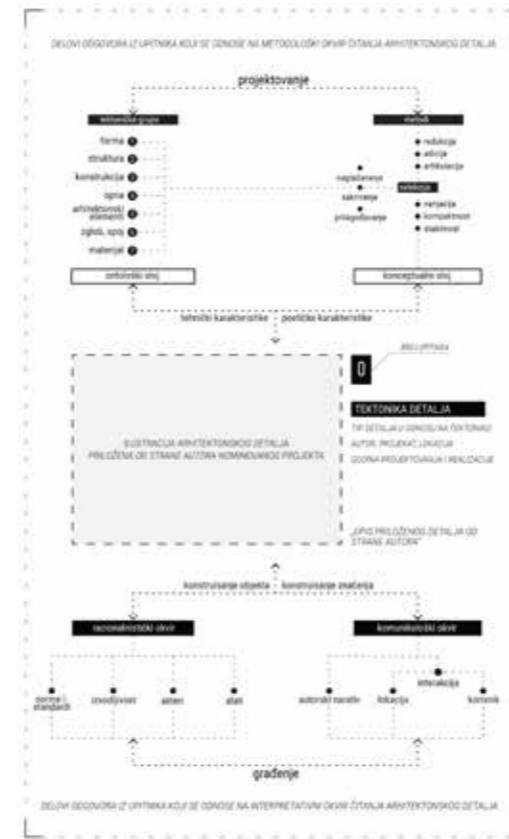
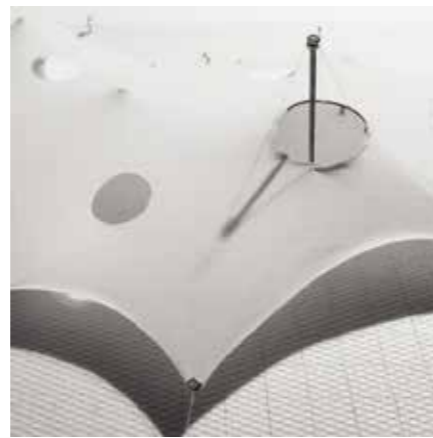
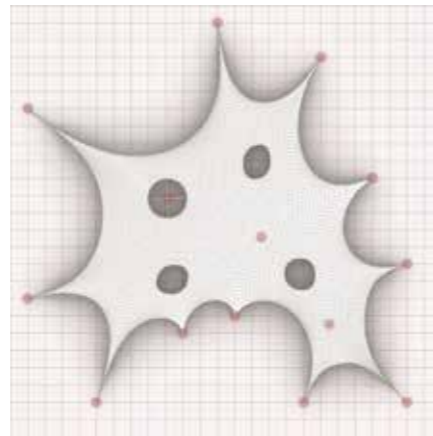
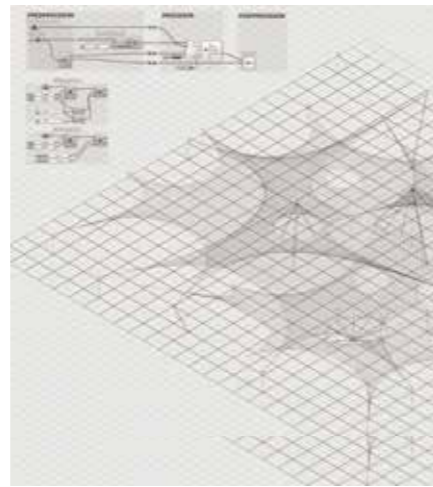
ИСТРАЖИВАЊЕ И
ЕКСПЕРИМЕНТИ
RESEARCH WORK
& EXPERIMENTS



ИЕ 13

УСТАНОВА / УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – АРХИТЕКТОНСКИ ФАКУЛТЕТ
 АУТОРИ / ЂОРЂЕ МИТРОВИЋ, СТЕВАН ЂЕКИЋ, НИКОЛА СТАНИШИЋ
 НАЗИВ ПРОЈЕКТА / ГЕНЕРИСАЊЕ ПРОСТОРНИХ СТРУКТУРА
 НАМЕНА / ПРОСТОРНЕ СТРУКТУРЕ
 ГОДИНА / 2021.

INSTITUTION / UNIVERSITY OF BELGRADE – FACULTY OF ARCHITECTURE
 AUTHORS / ĐORĐE MITROVIĆ, STEVAN ĐEKIĆ, NIKOLA STANIŠIĆ
 PROJECT NAME / GENERATION OF SPATIAL STRUCTURES
 PURPOSE / SPATIAL STRUCTURES
 YEAR / 2021



ИЕ 14

УСТАНОВА / УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – АРХИТЕКТОНСКИ ФАКУЛТЕТ
 АУТОР / МИЛОШ КОСТИЋ
 НАЗИВ ПРОЈЕКТА / ЧИТАЊЕ АРХИТЕКТОНСКОГ ДЕТАЉА
 У САВРЕМЕНОЈ ТЕКТОНИЧКОЈ ПРАКСИ
 ГОДИНА / 2021.



INSTITUTION / UNIVERSITY OF BELGRADE – FACULTY OF ARCHITECTURE
 AUTHORS / MILOŠ KOSTIĆ
 PROJECT NAME / ARCHITECTURAL DETAIL IN CONTEMPORARY TECTONIC PRACTICE
 YEAR / 2021

ИЗЛАГАЧИ EXHIBITORS

#05

свој архитектонски студио, а 2021. године побеђује на архитектонском конкурс за Павиљон при Музеју савремене уметности у Београду. stanojevic.branko@yahoo.com

Branko Stanojević Having graduated from the University of Belgrade School of Architecture, he is the author of many award-winning projects. Stanojević has received two awards from the Salon of Architecture in Belgrade, awards at the Timisoara Architecture Biennale and the Arte Laguna Prize international contemporary art exhibition in Venice. He represented the Republic of Serbia at the 2018 Architecture Biennale in Venice and founded his own architectural studio, and in 2021 he won the architectural competition for the Pavilion at the Museum of Contemporary Art in Belgrade. stanojevic.branko@yahoo.com

Architecture of the University of Belgrade School of Architecture. He earned the title of master engineer of architecture in 2022 after completing the Integrated Academic Studies – Architecture, where he is currently a student of the Doctoral Academic Studies. Mitrović is a contestant in several architectural and urban planning competitions and a collaborator in the production of several publications. djordje.mitrovic@arh.bg.ac.rs



/ИЕ13/

НИКОЛА СТАНИШИЋ

Рођен је 1998. године у Котору. Завршио је основне академске студије и мастер студије на смеру Архитектура – Архитектонско конструктство на Архитектонском факултету Универзитета у Београду. Током студија био је сарадник на предметима из области пројектовања, урбанизма и архитектонских технологија. Био је на пракси у различитим бироима и учествовао на конкурсним пројектима. Тренутно у својој професионалној каријери ради на оптимизацији и аутоматизацији комплексних мегаструктура. nikolastaneee@gmail.com

Nikola Stanišić Born in 1998 in Kotor, he completed his basic academic studies and master's studies in the field of Architecture – Architectural Design at the University of Belgrade School of Architecture. During his studies, Stanišić was an associate on courses in the field of design, urban planning and architectural technologies. He was on internships in various bureaus, as well as a contestant in competitive projects. Currently, he is working on the optimization and automation of complex mega structures. nikolastaneee@gmail.com



/ИЕ13, С17/

СТЕВАН ЂЕКИЋ

Рођен је 1998. године у Београду. Завршио је основне и мастер академске студије на Архитектонском факултету Универзитета у Београду. Као дугогодишњи демонстратор на предмету *Архитектонска геометрија*, био је ангажован на конципирању збирке задатака у оквиру ауторског тима, као и њене техничке обраде и графичког дизајна, под називом *Zbirka rešenih zadataka iz nacrtne geometrije i perspektive* (2021). Током мастер студија био је ангажован и као демонстратор на предмету *Пројектовање и прорачун конструкција*. Учествовао је на многобројним архитектонским радионицама и конкурсима националног и међународног карактера, а у току 2022. године ангажован је као руководиоца и ментор студентске радионице С оне стране огледала. stevandjekic@gmail.com

Stevan Đekić He was born in 1998 in Belgrade, completing his undergraduate and graduate studies at the University of Belgrade School of Architecture. As a long-term demonstrator for *Architectural Geometry*, he was engaged in the conception of a collection of tasks within the author team, as well as its technical processing and graphic design, under the name *COLLECTION OF SOLVED TASKS FROM DESCRIPTIVE GEOMETRY AND PERSPECTIVES* (2021). During his master studies, he was engaged as a demonstrator for the subject *Designing and calculation of constructions*. Djekić has participated in numerous architectural workshops and competitions of a national and international nature, and in 2022 he was hired as a manager and mentor of the From the Other Side of the Mirror student workshop. stevandjekic@gmail.com



/АФ05, ИЕ14/

МИЛОШ КОСТИЋ

Рођен је 1990. године. Архитекта. Докторирао је на Архитектонском факултету Универзитета у Београду 2021. на теми *Методологије пројектовања архитектонског детаља у савременој тектоничкој пракси*. На Архитектонском факултету радио је у својству асистента на Департману за архитектуру до 2022. године, а потом каријеру наставља у Немачкој, у оквиру праксе *Bachmann van Aaken* у Минхену. Активно се бави едукацијом и теоријским радом, објавио је више научних текстова и организовао више студентских радионица. Награђиван на бројним архитектонским конкурсима и изложбама, као и у домену архитектонске фотографије. miloskotic.arch@gmail.com

Miloš Kostić Born in 1990, an architect, he attained his doctorate at the University of Belgrade School of Architecture in 2021 on the topic of *The Methodology of Architectural Detail Design in Contemporary Tectonic Practice*. At the School of Architecture, he worked as an assistant in the Department of Architecture until 2022, when he continued his career in Germany within the practice of *Bachmann van Aaken* in Munich. He is actively engaged in education and theoretical work, having published several scientific texts and organized several student workshops. Kostić has been awarded at numerous architectural competitions and exhibitions, as well as in the field of architectural photography. miloskotic.arch@gmail.com



/АКП01/

РУЖИЦА БОГДАНОВИЋ

Професорка БУ, њене главне области интересовања у истраживању и настави су: архитектура и урбани дизајн, нови медијски приступ архитектури, концепт паметног града. Покренула је и реализовала низ научноистраживачких пројеката као вођа тима и главни истраживач. Организовала и модерирала бројне панел дискусије, округле столове, националне и међународне симпозијуме. Аутор је бројних књига и чланака у стручним часописима. Члан и један од оснивача Асоцијације за развој одрживе урбане заједнице – STRAND. ruzica.bogdanovic@strand.rs

Ružica Bogdanović A professor at the University of Belgrade, her main areas of interest in research and teaching are architecture and urban design, as well as the new media approach to architecture and the smart city concept. As the team leader and principal researcher, she has initiated, led and implemented a number of scientific research projects, as well as organizing and moderating numerous panel discussions, round tables, national and international symposia. Bogdanović is the author of numerous books and articles in professional journals and a member and one of the founders of the Association for the Development of a Sustainable Urban Community – STRAND. ruzica.bogdanovic@strand.rs



/АКП02/

ЛУКА СКАНСИ

Историчар архитектуре, ванредни професор на *Politecnico di Milano* (DASTU – Department of Architecture and Urban Studies). Његова истраживачка подручја су италијанска архитектура 20. века, совјетска архитектура и архитектура у Југославији. Био је гостујући професор на ССА у Монреалу, гостујући професор на АФ у Београду, Љубљани и Венецији. Као члан кустоског тима изложбе *Concrete Utopia* (MoMA) урадио је истраживање на тему конструкцијске архитектуре у Југославији. luka.skansi@polimi.it

Luka Skansi An architectural historian and associate professor at Politecnico di Milano (DASTU – Department of Architecture and Urban Studies), Skansi's areas of research are 20th century Italian architecture, Soviet and Yugoslav architecture. He was a visiting scholar at the CCA in Montreal and a visiting professor at the Schools of Architecture in Belgrade, Ljubljana and Venice. As a member of the curatorial team of the *Concrete Utopia* (MoMA) exhibition, he has conducted research on structural architecture in Yugoslavia. luka.skansi@polimi.it



/АКП03/

ДРАГАНА Т. ЋОРОВИЋ

Рођена је у Београду, где је дипломирала на Архитектонском факултету Универзитета у Београду. Магистрала је 2008, а докторирала 2015. године на истом факултету. Добитница је награде Милорад Маџура Института за архитектуру и урбанизам Србије. До 2015. године била је запослена на Архитектонском факултету у Београду, у звањима асистент-приправник, односно асистент. Године 2016. изабрана је за доцента, а 2021. за ванредног професора на Одсеку за пејзажну архитектуру и хортикултуру Шумарског факултета Универзитета у Београду. dcorovic@gmail.com

Dragana T. Ćorović Born in Belgrade, she graduated from the University of Belgrade School of Architecture, attaining a master's degree in 2008 and a PhD in 2015 at the same school. Ćorović is the winner of the *Milorad Macura Award* of the Institute of Architecture and Urban and Spatial Planning of Serbia. Until 2015, she was employed at the School of Architecture in Belgrade, in the positions of assistant-trainee or assistant and in 2016, she was elected to the position of assistant professor and in 2021, an associate professor at the University of Belgrade School of Forestry, the Department of Landscape Architecture and Horticulture. dcorovic@gmail.com



/АКП04/

СЛОБОДАН МАЛДИНИ

Рођен 1956. у Руми. Дипломирао је на Архитектонском факултету Универзитета у Београду 1980. године. Похађао је специјалистичке и постдипломске студије у земљи и иностранству. Током 1977. специјализира архитектуру италијанске ренесансе у Виченци, Италија, код професора Џејмса С. Акермана (James S. Ackerman, Harvard University) и професора Волфганга Лоца (Wolfgang Lotz, Cambridge, Mass, MIT). Добитник је више награда за своје архитектонске пројекте и био је учесник на многобројним изложбама, међу којима су најзначајније: Париско бијенале (1985), Венецијанско бијенале (1985), заједно са другим значајним ауторима савремене архитектуре. maldini.slobodan@gmail.com

Slobodan Maldini Born in 1956 in Ruma, Maldini graduated from the University of Belgrade School of Architecture in 1980, attending specialist and postgraduate studies in the country and abroad. During 1977, he specialized in Italian Renaissance architecture in Vicenza, Italy, under Professor James S. Ackerman (Harvard University) and Professor Wolfgang Lotz (Cambridge, Mass, MIT). He won several awards for his architectural projects and participated in numerous exhibitions, the most important of which are the Paris Biennale (1985) and the Venice Biennale (1985), together with other important authors of contemporary architecture. maldini.slobodan@gmail.com



/ИЕ13/

БОРБЕ МИТРОВИЋ

Рођен је 1999. године у Београду. Асистент је за ужу научну област Нацртна геометрија и геометрија архитектонске форме на Департману за архитектуру Архитектонског факултета Универзитета у Београду. Звање мастер инжењер архитектуре стекао је 2022. завршивши Интегрисане академске студије – Архитектура, где је тренутно и студент докторских академских студија. Учесник је неколико архитектонско-урбанистичких конкурса и сарадник на изради више публикација. djordje.mitrovic@arh.bg.ac.rs

Djordje Mitrović Born in 1999 in Belgrade, he is an assistant in the narrow scientific field of draft geometry and geometry of architectural form at the Department of

